

Nr 54

Utlåtande över *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap, *m. m.*, *dels* i anledning av propositionen väckta motioner, *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193), *m. m.*, i vad propositionen hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, *dels* ock motioner om viss översyn av medborgarskapslagstiftningen.

Genom en den 28 juni 1968 dagtecknad proposition, nr 128, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna

1) den i New York den 30 augusti 1961 avslutade konventionen om begränsning av statslöshet,

2) den i Strasbourg den 6 maj 1963 avslutade konventionen om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap,

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap.

Utskottet torde rörande konventionernas innehåll få hänvisa till propositionen s. 52—77 (FN-konventionen) och s. 78—97 (europarådskonventionen). Lagförslaget är intaget på s. 3—4 här nedan.

I de i anledning av propositionen nr 128 väckta likalydande motionerna I: 978 av herr *Dahlberg m. fl.* och II: 1240 av fru *Svensson m. fl.* hemställs »att riksdagen vid godkännande av Kungl. Maj:ts förslag till ratificering av europarådskonventionen och i samma proposition föreslagna antagande av ändringar av den svenska medborgarskapslagstiftningen såsom motivering måtte godkänna vad i motionen anförts».

I anslutning till denna hemställan vill utskottet anmärka att den i propositionen föreslagna ändringen i medborgarskapslagen icke är föranledd av europarådskonventionen.

Närmare redogörelse för motionerna lämnas nedan s. 27—28.

Genom en den 31 oktober 1968 dagtecknad proposition, *nr 158*, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att, såvitt nu är i fråga, antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap,
- 2) lag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 9 april 1965 (nr 94) om polisregister m. m.

Lagförslagen är intagna på s. 34—37 här nedan.

I samma proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett förslag till lag om ändring i utlänningslagen. I denna del behandlas propositionen av andra lagutskottet i utlåtande 1968: 73.

I de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 16 av herr *Dahlberg m. fl.* och II: 65 av fru *Svensson m. fl.* om viss översyn av medborgarskapslagstiftningen hemställs »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en översyn av gällande bestämmelser i vad avser medborgarskap för här i riket bosatta barn, där endast den ena av föräldrarna är svensk medborgare».

Närmare redogörelse för motionerna lämnas nedan s. 30—31.

Propositionernas huvudsakliga innehåll

Beträffande propositionernas huvudsakliga innehåll får utskottet hänvisa till sitt eget yttrande nedan s. 49 f.

Propositionen nr 128

Beträffande konventionernas innehåll hänvisas till propositionen s. 52—77 (FN-konventionen) och s. 78—97 (europarådskonventionen).

Lagförslaget har följande lydelse.

Lag

angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap

Härigenom förordnas, att 3, 8 och 10 §§ lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Utlänning, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist, förvärvvar svenskt medborgarskap genom att, efter det han fyllt tjuguetta år men innan han fyllt tjugutretta år, hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan att bli svensk medborgare. Den som icke är medborgare i någon stat eller styrker, att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att förvärva svenskt medborgarskap, må dock göra sådan anmälan redan då han fyllt aderton år.

Utlänning, som oavbrutet haft sitt hemvist i riket från det han fyllt sexton år och dessutom tidigare haft sitt hemvist här under sammanlagt minst fem år, förvärvvar svenskt medborgarskap genom att, efter det han fyllt tjuguetta år men innan han fyllt tjugutretta år, hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan att bli svensk medborgare. Den som icke är medborgare i någon stat eller styrker, att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att förvärva svenskt medborgarskap, må dock göra sådan anmälan redan då han fyllt aderton år, om han vid tiden för anmälan har sitt hemvist i riket sedan fem år och dessutom tidigare haft sitt hemvist här under sammanlagt minst fem år.

Då riket — — — — — annan stat.

8 §.¹

Svensk medborgare, — — — — — medborgarskapet bibehålles.

När någon enligt första stycket förlorar svenskt medborgarskap, medför detta förlust av sådant medborgarskap även för hans barn, som förvärvat medborgarskapet till följd av att han varit svensk medborgare.

När någon enligt första stycket förlorar svenskt medborgarskap, medför detta förlust av sådant medborgarskap även för hans barn, som förvärvat medborgarskapet till följd av att han varit svensk medborgare,

¹ I prop. 1968:158 föreslås 8 § första stycket få ändrad lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

om icke förlusten skulle leda till att barnet kommer att sakna medborgarskap.

10 §.

Konungen äger, ————— i fråga.

a) Vid tillämpning av 1 § första stycket punkt 2 samt 3 § likställes födelse i fördragsslutande stat med födelse här i riket.

a) Vid tillämpning av 1 § första stycket punkt 2 likställes födelse i fördragsslutande stat med födelse här i riket.

I fråga om anmälan enligt 3 § likställes hemvist i fördragsslutande stat med hemvist i riket i den mån hemvisttiden infallit före sexton års ålder och tidigare än fem år före anmälan.

Såvitt angår 3 och 4 §§ likställes hemvist intill tolv års ålder i fördragsslutande stat med hemvist här i riket.

Såvitt angår 4 § likställes hemvist intill tolv års ålder i fördragsslutande stat med hemvist i riket.

Bestämmelsen i 8 § första stycket äger ej tillämpning på den som under sammanlagt minst sju år haft hemvist i fördragsslutande stat.

b) Medborgare i fördragsslutande stat som

1. förvärvat medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation;
2. fyllt *tjugett men ej sextio* år;
3. sedan *tio* år har hemvist här i riket; samt

4. icke under denna tid dömts till *frihetsstraff*,

förvärvar svenskt medborgarskap genom att hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan härom. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

b) Medborgare i fördragsslutande stat som

1. förvärvat medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation;
2. fyllt *aderton* år;
3. sedan *sju* år har hemvist här i riket; samt

4. icke under denna tid dömts till *fängelse*,

förvärvar svenskt medborgarskap genom att hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan härom. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

c) Den som ————— motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1969.

Gällande svensk rätt m. m.

Gällande bestämmelser om svenskt medborgarskap återfinns, förutom i 33 § regeringsformen, i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap. Lagen tillkom i samarbete med Danmark och Norge, i vilka länder samma år antogs medborgarskapslagar, som i sakligt hänseende nära överensstämmer med den svenska.

Den nordiska medborgarskapsrätten bygger sedan gammalt på härstamningsprincipen (*jus sanguinis*), som innebär att föräldrarnas medborgarskap och inte födelseorten är avgörande för ett barns medborgarrättsliga ställning. I stället för eller vid sidan av denna princip tillämpas i vissa andra länder territorialprincipen (*jus soli*), enligt vilken medborgarskap förvärfvas på grund av födelse inom landets territorium.

1 § medborgarskapslagen anger i vilka fall barn förvärfvar svenskt medborgarskap vid födelsen. Enligt bestämmelsen gäller olika regler för barn i äktenskap och barn utom äktenskap. Barn i äktenskap förvärfvar svenskt medborgarskap vid födelsen om fadern är svensk medborgare, medan barn utom äktenskap blir svensk medborgare vid födelsen om modern har svenskt medborgarskap. I båda fallen saknar det betydelse var barnet är fött. Från huvudregeln att moderns nationalitet inte är bestämmande för vilket medborgarskap barn i äktenskap förvärfvar vid födelsen finns ett undantag. Om fadern inte har medborgarskap i någon stat eller om barnet inte förvärfvar hans medborgarskap vid födelsen, får nämligen barn i äktenskap svenskt medborgarskap om modern är svensk medborgare. En förutsättning för tillämpning av denna bestämmelse är dock att barnet har fötts här i riket. På grund av samhörigheten mellan de nordiska länderna har i 10 § a) öppnats möjlighet att i vissa avseenden likställa födelse eller hemvist här i riket med födelse eller hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge. För tillämpningen av bestämmelserna, liksom av 10 § i övrigt, krävs dock att avtal träffats därom med de andra länderna. Sedan sådant avtal har träffats mellan Danmark, Norge och Sverige, har Kungl. Maj:t i kungörelse den 22 december 1950 (nr 664) förordnat om tillämpning i förhållande till Danmark och Norge av 10 § medborgarskapslagen. I nu förevarande avseende gäller därför att födelse i Danmark eller Norge likställs med födelse här i riket.

I 2 § medborgarskapslagen behandlas förvärv av svenskt medborgarskap genom legitimation. Ingår svensk man äktenskap med utländsk kvinna medför det att före äktenskapet fött barn till makarna blir svensk medborgare, om barnet vid den aktuella tidpunkten är ogift och inte har fyllt 18 år.

Enligt 3 § första stycket förvärfvar utlänning, som är född i Sverige och oavbrutet har haft sitt hemvist här, svenskt medborgarskap genom att, efter det han har fyllt 21 år men innan han har fyllt 23 år, anmäla sin önskan

därom hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd. Om vederbörande inte är medborgare i någon stat eller styrker att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att förvärva svenskt, får anmälan göras redan då han har fyllt 18 år. Till grund för bestämmelsen ligger den uppfattningen att utlänningar, som har bott här ända från födelsen till vuxen ålder, därigenom har knutits så starkt till vårt land, att de skäligen bör ha rätt att bli svenska medborgare om de så önskar. Man brukar säga att förvärvet sker genom s. k. *increscens* eller *inväxande* i samhället. Enligt 10 § a) likställs vid tillämpning av 3 § födelse och hemvist intill tolv års ålder i annat nordiskt land (f. n. endast i Danmark och Norge) med födelse och hemvist här i riket. I 3 § andra stycket har tagits in en bestämmelse, enligt vilken 3 § under krig sätts ur kraft i förhållande till medborgare i fiendlig stat och statslösa som senast varit medborgare i sådan stat.

4 § innehåller regler som i viss utsträckning gör det möjligt för förutvarande svenska medborgare att återfå medborgarskapet på enklare sätt än genom naturalisation enligt 6 §. Bestämmelsen är tillämplig bara på personer som blivit svenska medborgare vid födelsen och som oavbrutet har haft sitt hemvist här i riket intill 18 års ålder. Om en sådan person har förlorat sitt svenska medborgarskap, kan han återvinna det genom att anmäla sin önskan därom till länsstyrelsen under förutsättning att han vid tiden för anmälan har hemvist här sedan minst två år. Är han utländsk medborgare, måste han också styrka att han genom återvinningen förlorar det utländska medborgarskapet. Vid tillämpning av 4 § likställs enligt 10 § a) hemvist i annat nordiskt land (f. n. endast Danmark och Norge) intill tolv års ålder med hemvist här i riket. Har den som förlorat sitt svenska medborgarskap samtidigt förvärvat medborgarskap i annat nordiskt land och därefter oavbrutet varit medborgare i sådan stat, återvinner han enligt 10 § c) sitt svenska medborgarskap genom att anmäla sin önskan därom till länsstyrelsen, sedan han tagit hemvist här i riket. I det fallet kan anmälan alltså göras omedelbart efter hemvisttagandet. Det krävs inte heller att det förlorade svenska medborgarskapet har förvärvats vid födelsen. Bestämmelsen i 10 § c) gäller ännu bara i förhållande till medborgare i Danmark och Norge, eftersom avtal om paragrafens tillämpning som tidigare nämnts hittills har träffats endast med dessa länder.

När någon blir svensk medborgare med stöd av 3 eller 4 § eller 10 § c), medför det i vissa fall att hans eller hennes ogifta barn under 18 år också får svenskt medborgarskap. Bestämmelser härom ges i 5 §.

Enligt 33 § regeringsformen får utländsk man eller kvinna upptas till svensk medborgare genom naturalisation i den ordning och under de villkor, som bestäms genom särskild lag. Naturalisationsärenden prövas av Kungl. Maj:t i den mån annat ej föreskrivs i den särskilda lagen. Villkor för naturalisation är enligt 6 § första stycket medborgarskapslagen att den

sökande har fyllt 18 år, att han sedan sju år har hemvist här i riket, att han har fört en hederlig vandel samt att han har möjlighet att försörja sig och sin familj. Även om dessa villkor ej är uppfyllda kan emellertid enligt andra stycket i samma paragraf naturalisation äga rum, om det med hänsyn till sökandens förhållanden föreligger särskilda skäl härför. Som exempel på sådana särskilda skäl nämns i lagen, att det skulle medföra gagn för riket att sökanden upptas till svensk medborgare, att sökanden förut har ägt svenskt medborgarskap eller att sökanden är gift med svensk medborgare. När sökanden är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, kan avvikelse ske från villkoret om minst sju års hemvist i riket även om annat särskilt skäl inte föreligger. I praxis sker sådan avvikelse, innebärande att vistelsetiden för nordiska medborgare i regel avkortas ett par år eller mer. Om utlänning inte förlorar sitt utländska medborgarskap genom naturalisationen utan att den utländska regeringen eller annan myndighet medger det, kan som villkor för att sökande tas upp till svensk medborgare ställas, att han inom viss tid styrker att sådant medgivande har lämnats. I naturalisationsärendet bestämmer Kungl. Maj:t om naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under 18 år.

Förutom att medborgare i de andra nordiska länderna har beretts en gynnad ställning i fråga om villkoren för naturalisation, har de i 10 § b) tillagts rätt att genom ensidig förklaring förvärva svenskt medborgarskap, såvida de uppfyller vissa villkor. Som tidigare nämnts är dock bestämmelserna i 10 § f. n. tillämpliga endast i förhållande till medborgare i Danmark och Norge. Medborgare i någon av dessa stater förvärfvar enligt 10 § b) svenskt medborgarskap genom att hos vederbörande länsstyrelse anmäla sin önskan därom under förutsättning att han har förvärvat det danska eller norska medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation, att han har fyllt 21 men inte 60 år samt att han sedan tio år har hemvist här i riket och inte under denna tid har dömts till frihetsstraff.

Hittills har behandlats de bestämmelser, som anger hur svenskt medborgarskap förvärfvas. De närmast följande paragraferna, 7—9 §§, innehåller regler om i vilka fall svenskt medborgarskap förloras.

Enligt 7 § förloras svenskt medborgarskap av den som förvärfvar utländskt medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke eller genom att inträda i allmän tjänst i annan stat. Ogift barn under 18 år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna förvärfvar utländskt medborgarskap på något av dessa sätt, förlorar sitt svenska medborgarskap under förutsättning att föräldrarna har vårdnaden om barnet. Är det bara en av föräldrarna som förlorar sitt svenska medborgarskap till följd av förenämnda bestämmelser, följer barnet honom i medborgarrättsligt avseende endast om den föräldern ensam har vårdnaden eller om vårdnaden utövas gemensamt och den andre inte är svensk medborgare. Vidare gäller enligt 7 § att ogift barn under 18 år, som blir ut-

ländsk medborgare genom att föräldrarna ingår äktenskap med varandra, förlorar sitt svenska medborgarskap. Bestämmelsen är emellertid försedd med ett betydelsefullt undantag. Har barnet hemvist här i riket inträder nämligen förlusten endast om barnet innan det fyllt 18 år flyttar ur riket och då fortfarande har utländskt medborgarskap.

Den i 8 § upptagna förlustrunden brukar benämnas preskription av medborgarskap. Den innebär att svensk medborgare, som är född utom riket och som aldrig har haft hemvist här och inte heller har uppehållit sig här under förhållanden som tyder på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap när han fyller 22 år. Förlusten inträder automatiskt, när de angivna förutsättningarna föreligger. Kungl. Maj:t kan dock på ansökan medge att medborgarskapet får behållas. När någon förlorar svenskt medborgarskap på grund av denna bestämmelse, medför det förlust av det svenska medborgarskapet även för hans barn, som fått svenskt medborgarskap genom honom. Förlusten inträder oavsett barnets ålder och civilstånd.

I de situationer, som avses i 7 och 8 §§, förloras medborgarskapet automatiskt och således oberoende av den berördes önskemål. 9 § innehåller bestämmelser om befrielse från svenskt medborgarskap efter ansökan. Den som är eller önskar bli utländsk medborgare kan enligt paragrafen av Kungl. Maj:t befrias från sitt svenska medborgarskap. Sådant beslut får inte meddelas, om sökanden därigenom skulle bli statslös. Är han ännu inte utländsk medborgare, skall därför som villkor för befrielsen föreskrivas, att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annan stat.

Utöver de nu nämnda bestämmelserna innehåller medborgarskapslagen regler av huvudsakligen processuell natur samt övergångsbestämmelser.

Det kan här nämnas att Sverige har anslutit sig till en i Haag år 1930 antagen konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar (SÖ 1937: 9). Konventionen innehåller, förutom vissa grundsatser av allmän folkrättslig natur, bestämmelser om befrielse från medborgarskap, gift kvinnas medborgarskap, barns medborgarskap och adoptions inverkan i medborgarskapsrättsligt avseende.

Såväl den *danska* lagen den 27 maj 1950 om dansk infødsret som den *norska* lagen den 8 december 1950 om norsk riksborgarrett överensstämmer i sakligt hänseende helt med den svenska medborgarskapslagen bortsett från att den danska lagen saknar föreskrifter om villkoren för naturalisation. Detta sammanhänger med att den danska grundlagen kräver lagstiftningens medverkan i varje särskilt naturalisationsärende.

Den *finska* medborgarskapslagen, som trädde i kraft den 1 juli i år, baserar sig på nordiskt samarbete och överensstämmer i väsentliga hänseenden med de danska, norska och svenska lagarna. Bland olikheterna må nämnas att finskt medborgarskap förvärvas vid födelsen av alla barn som föds i Finland, vilka inte därvid förvärvar medborgarskap i främmande stat. — Genom

den nya finska lagen har förutsättningar skapats för avtal med övriga nordiska länder om lättnader för nordbor vid förvärv av finskt medborgarskap. I detta syfte har motsvarigheter till de regler, som i detta avseende för svenskt vidkommande föreslås genom propositionen nr 128, intagits i den finska lagen.

Bestämmelser om *isländskt* medborgarskap finns i lagen den 23 december 1952 om isländsk riksborgarrätt, som i stort sett ansluter sig till de dansk-norsk-svenska lagarna. Liksom i Danmark krävs i Island lagstiftningens medverkan i varje särskilt naturalisationsärende.

Lättnader för medborgare i annat nordiskt land att vinna svenskt medborgarskap

Vid lagrådsremissen lämnade *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, i denna del inledningsvis en redogörelse för ett nordiskt betänkan- de i ämnet och remissyttrandena däröver. Denna framställning återfinns på s. 11—16 i propositionen nr 128.

Departementschefen

Departementschefen anförde vidare följande.

På medborgarskapsrättens område har det skandinaviska lagstiftnings- samarbetet gamla anor. Redan den svenska lagen den 1 oktober 1894 om för- värvande och förlust av medborgarerätt byggde sålunda på ett förslag av en dansk-norsk-svensk kommitté. Också lagen den 23 maj 1924 om förvärvan- de och förlust av svenskt medborgarskap var ett resultat av skandinaviskt samarbete. Samma är förhållandet med vår nu gällande lag av den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap.

Det skandinaviska samarbetet har inte bara medfört den fördelen att de nuvarande medborgarskapslagarna i Danmark, Norge och Sverige i sakligt hänseende är nära nog helt överensstämmande. Det har också lett till att man i vissa fall vid bestämmelsernas utformning har kunnat ta hänsyn till den gemenskap i fråga om språk och kultur och den likhet beträffande samhällsförhållanden, som råder mellan de nordiska länderna. Detta har i 1950 års lag kommit till uttryck främst genom särbestämmelser för nord- bor, som dels ger dem en mer gynnad ställning än andra vad beträffar hem- vist villkoret vid naturalisation, dels öppnar möjlighet för dem att under vissa villkor förvärva svenskt medborgarskap genom ensidig förklaring.

Enligt 6 § medborgarskapslagen kan utlänning upptas till svensk med- borgare, naturaliseras, om han 1) har fyllt 18 år, 2) sedan sju år har hem- vist här i riket, 3) har fört en hederlig vandel och 4) har möjlighet att för-

sörja sig och sin familj. Föreligger det med hänsyn till sökandens personliga förhållanden särskilda skäl för att denne upptas till svensk medborgare, kan naturalisation beviljas även om de angivna villkoren inte är uppfyllda. I andra stycket andra punkten sägs att avvikelse från kravet på sju års hemvist får göras även om annat särskilt skäl inte föreligger, när sökanden är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare. Någon i lagen angiven minimitid gäller sålunda inte för medborgare i annat nordiskt land. Nordiska medborgare naturaliseras i Sverige som regel efter fem års hemvist. I Norge och Finland synes kravet på hemvisttid i motsvarande fall sättas något lägre, medan man i Danmark normalt kräver sju års hemvist. Såväl i Danmark och Norge som i Sverige brukar nordiska kvinnor, gifta med inhemska män, naturaliseras efter ännu kortare uppehållstid i inflyttningslandet.

Enligt tillgängliga uppgifter förvärvades svenskt medborgarskap genom naturalisation under åren 1966 och 1967 av 604 resp. 392 danska medborgare, 3 577 resp. 2 908 finska medborgare och 318 resp. 250 norska medborgare.

Bestämmelser om nordbors förvärv av medborgarskap genom ensidig förklaring återfinns i 10 § b) i 1950 års danska, norska och svenska medborgarskapslagar. Eftersom Finland och Island inte deltog i det samarbete som föregick tillkomsten av dessa lagar, har tillämpligheten av bestämmelserna i 10 § — såvitt gäller den svenska lagen — gjorts beroende av att Kungl. Maj:t efter avtal med Danmark, Finland, Island eller Norge förordnar om tillämpning av en eller flera av bestämmelserna. Sedan sådant avtal träffats med Danmark och Norge, har genom särskild kungörelse år 1950 förordnats om tillämpning av samtliga bestämmelser i paragrafen i förhållande till dessa länder. Något avtal har däremot inte träffats med Finland och Island. Enligt 10 § b) gäller sålunda f. n., att dansk eller norsk medborgare, som förvärvat sitt danska eller norska medborgarskap på annat sätt än genom naturalisation, blir svensk medborgare genom att skriftligen anmäla sin önskan därom till länsstyrelsen i det län, där han är kyrkobokförd, under förutsättning att han har fyllt 21 men inte 60 år samt att han har hemvist här i riket sedan tio år och inte under denna tid har dömts till frihetsstraff. Trots att kravet på hemvisttid i 10 § b) således är avsevärt högre än det som gäller för nordbor vid naturalisation har anmälningsförfarandet anlitats i betydande omfattning. Sålunda förvärvades t. ex. under åren 1966 och 1967 svenskt medborgarskap efter beslut av länsstyrelse av 611 resp. 697 danska och 374 resp. 447 norska medborgare eller under båda åren av tillhoppa 2 129 danska och norska medborgare. I dessa siffror ingår dock även förvärv enligt 3 och 4 §§ samt 10 § c). Det alldeles övervägande antalet utgörs emellertid av fall enligt 10 § b). Som framgår av vad jag nyss redovisat förvärvades under samma år svenskt

medborgarskap genom naturalisation av tillsammans 1 564 danska och norska medborgare.

Under den tid som har förflutit sedan tillkomsten av den nuvarande medborgarskapslagen har samhörigheten de nordiska länderna emellan ytterligare befästs på olika sätt. Vid skilda tillfällen har röster också höjts för att man bör gå vidare på den inslagna vägen att bereda nordbor särskilda förmåner i medborgarskapsrättsligt avseende. På grundval av en rekommendation av Nordiska rådet år 1960 tillkallades följande år sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige för att i samarbete se över medborgarskapslagstiftningen i syfte att undersöka möjligheterna att underlätta för nordiska medborgare att förvärva medborgarskap i annat nordiskt land, bl. a. genom jämkning av kravet på viss tids uppehåll i landet.

I det betänkande som lades fram år 1965 förordar de danska, norska och svenska sakkunniga enhälligt, att hittills tillämpad praxis i naturalisationsärenden liberaliseras så att kravet på uppehållstid vid naturalisation av nordiska medborgare i normalfallen inte sätts högre än tre år. De föreslår vidare att medborgarskapsförvärv genom anmälan enligt 10 § b) skall kunna göras redan efter sju års hemvist samt att den undre åldersgränsen i anmälningsfallen skall sättas vid 18 år och den övre gränsen slopas. De sakkunniga förordar slutligen att till 10 § fogas en ny bestämmelse av innebörd, att förlust av medborgarskap enligt reglerna i 8 § inte skall inträda för den som under minst sju år har haft hemvist i fördragslutande nordisk stat.

Vid remissbehandlingen har de framlagda förslagen fått ett så gott som enhälligt stöd. Vid nordiska departementsöverläggningar har konstaterats att samtliga berörda regeringar är beredda att förelägga sina parlament förslag till ändringar i medborgarskapslagstiftningen efter de linjer som de sakkunniga dragit upp.

Den förordade sänkningen av kravet på *hemvisttid vid naturalisation* av nordiska medborgare har föranlett erinringar endast från ett par remissinstanser. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ifrågasätter sålunda om inte det nuvarande kravet i praxis på fem år måste upprätthållas, om man skall kunna bedöma huruvida sökanden på ett mera varaktigt sätt har blivit knuten till landet. Föreningen Norden hävdar å andra sidan, att en två-årig hemvisttid borde vara tillräcklig.

Vid tillkomsten av den nu gällande medborgarskapslagen uttalade dåvarande departementschefen, att han ansåg att naturalisation av nordiska medborgare i allmänhet inte borde beviljas tidigare än efter tre års hemvist i Sverige (prop. 1950: 217 s. 41). Han förklarade sig emellertid inte vara beredd att ta ställning till om det kunde vara lämpligt att som regel tillämpa en så kort hemvisttid. I sitt av riksdagen godkända utlåtande över den då framlagda propositionen anförde första lagutskottet, att det var önskvärt

om den normala tiden för sådan naturalisation inte nämnvärt kom att överstiga den minimetid på tre år som departementschefen hade angett (ILU 1950: 27 s. 32). Jag vill i detta sammanhang också erinra om att Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige enligt artikel 3 i den samarbetsöverenskommelse som länderna ingick i Helsingfors den 23 mars 1962 har åtagit sig att söka underlätta för medborgare i ett nordiskt land att förvärva medborgarskap i annat nordiskt land.

Vid tillämpningen av 1950 års lag har hittills, som förut nämnts, i normalfallen krävts att sökanden har haft hemvist i riket i fem år. Tiden måste nu anses vara mogen för att låta en mer liberal inställning slå igenom i praxis. Att så sker ter sig naturligt och önskvärt mot bakgrund av den utveckling mot en allt närmare samhörighet de nordiska länderna emellan, som har ägt rum inom andra områden av samhällslivet.

Jag förordar alltså att nuvarande praxis i naturalisationsärenden ändras så att för bifall till ansökan om naturalisation av medborgare från annat nordiskt land normalt inte krävs längre tids hemvist i Sverige än tre år. En motsvarande sänkning av hemvistkravet torde komma att genomföras i övriga nordiska länder. Kortare tid än tre år torde böra godtagas endast i rena undantagsfall, såvida sökanden inte är gift med svensk medborgare. Förekommer i det särskilda fallet anledning att ifrågasätta lämpligheten av att sökanden upptas till svensk medborgare, kan självfallet hemvistkravet skärpas. Den nuvarande avfattningen av 6 § lämnar utrymme för en tillämpning i enlighet med vad jag här har förordat. Paragrafens lydelse behöver därför inte ändras. Jag finner inte skäl att, som ett par remissinstanser föreslagit, skriva in den nu angivna regeln i lagtexten.

Det ligger i sakens natur, att kravet på *hemvisttid i anmälningsfallen* måste vara högre än vad som normalt krävs vid naturalisation. I likhet med de sakkunniga och en nära nog enhällig remissopinion anser jag emellertid, att det nuvarande kravet i 10 § b) på tio års hemvist bör kunna mildras. Redan vid tillkomsten av medborgarskapslagen diskuterades om man inte skulle bestämma en kortare tid, men av försiktighet stannade man för en tioårstid. Hur långt man skall gå vid en sänkning av tidskravet kan vara tveksamt. Några remissinstanser har uttalat sig för en sänkning till fem eller sex år. Vid de nordiska departementsöverläggningar som har hållits i saken har man särskilt från dansk sida varit obenägen att gå längre än de sakkunniga har föreslagit, nämligen till sju år. Som skäl för att iaktta en viss återhållsamhet har åberopats framför allt att förevarande bestämmelse är konstruerad så att den ger den, som uppfyller de angivna förutsättningarna, en ovillkorlig rätt att efter ensidig förklaring förvärva medborgarskap i inflyttningslandet. Att någon prövning alltså inte kan ske av vederbörandes kvalifikationer i det enskilda fallet motiverar, har det sagts, att de generella villkoren inte mjukas upp alltför mycket. Vidare har pekats på att det i paragrafen upptagna vandelsvillkoret är utformat så att det är tid-

punkten för domen och inte för straffets verkställande, som bildar utgångspunkt för beräkningen. Kriminellt belastade personer kan därför få tillgodoräkna sig anstaltsvistelser av varierande längd som hemvisttid enligt bestämmelsen. Jag anser mig kunna i stort sett instämma i dessa synpunkter. I varje fall finns det enligt min mening inte anledning att från svensk sida verka för en sådan sänkning av hemvistkravet i anmälningfallen att den nordiska rättsenheten på området kommer i fara. Jag förordar därför, att de sakkunnigas förslag följs också i denna del och att möjlighet att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan enligt 10 § b) alltså ges den som sedan sju år har hemvist här i riket.

De sakkunnigas förslag att sänka den undre åldersgränsen för anmälan enligt 10 § b) från 21 till 18 år och att slopa den övre gränsen har vunnit allmänt gillande bland remissinstanserna. Inte heller jag hyser några betänkligheter mot en sådan utvidgning av tillämpningsområdet för ifrågasvarande förvärvsform och biträder därför förslaget även i detta hänseende. Motsvarande ändringar torde komma att genomföras i övriga nordiska medborgarskapslagar.

Enligt 10 § b) punkt 4 kan anmälningsförfarandet begagnas endast om vederbörande inte har dömts till frihetsstraff under de tio år, som ligger närmast före tiden för anmälningen. I betänkandet har den svenske sakkunnige, uppenbarligen som en följd av sammanslagningen av straffarbete och fängelse till ett enhetligt frihetsstraff, föreslagit att ordet »frihetsstraff» i den svenska medborgarskapslagen ersätts av »fängelse». Detta har föranlett några påpekanden från åklagarhåll om den materiella innebörden av föreskriften. RÅ framhåller sålunda, att villkoret — på grund av bestämmelsen i 36 kap. 6 § brottsbalken — innebär, att också den som har fått villkorlig dom eller dömts till skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller, om det inte har förordnats annorlunda i domen, överlämnande till särskild vård är utesluten från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Däremot kan anmälningsförfarandet användas även om åklagare under den aktuella tiden har beslutat att enligt 1964 års lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller enligt bestämmelserna i 20 kap. 7 § 3. och 4. rättegångsbalken inte väcka åtal för brott, trots att det i sådana fall kan vara fråga om relativt kvalificerad brottslighet.

Jag medger att konstruktionen av bestämmelsen kan antagas ibland leda till sakligt otillfredsställande resultat genom att omständigheter, som egentligen är ovidkommande i medborgarrättsligt hänseende, blir avgörande för om anmälningsförfarandet kan anlitas eller ej. Ett tänkbart alternativ till den nuvarande ordningen är att utforma vandelsvillkoret så att möjligheten att genom anmälan förvärva medborgarskap står öppen endast för den som under hemvisttiden inte har begått brott av viss svårhetsgrad, t. ex. brott som kan medföra fängelse. Vilken påföljd eller annan åtgärd, som faktiskt kommer till användning i det aktuella fallet, skulle med andra ord lämnas

därhän. En regel av det slaget skulle emellertid innebära en inte oväsentlig skärpning av vandelsvillkoret jämfört med vad som nu gäller, eftersom straffskalorna för åtskilliga brott är mycket vida. En sådan skärpning anser jag mig inte kunna acceptera. Den skulle också avlägsna den svenska bestämelsen från vad som nu gäller enligt de danska och norska medborgarskapslagarna. Enligt min mening talar övervägande skäl för att behålla det nuvarande systemet, vars olägenheter torde vara av mindre praktisk betydelse. Jag föreslår alltså den justering av lagtexten på denna punkt som har förordats i betänkandet.

Vid prövning av förutsättningarna för förvärv av svenskt medborgarskap likställs i viss utsträckning hemvist i annat nordiskt land med hemvist här i riket. Bestämmelser härom finns intagna i 10 § a). Enligt 8 § förlorar svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig har haft hemvist här och inte heller har uppehållit sig här under förhållanden som tyder på samhörighet med Sverige, sitt svenska medborgarskap när han fyller 22 år, om han inte på ansökan som gjorts dessförinnan har fått Kungl. Maj:ts tillstånd att behålla det. Om vederbörande har haft hemvist längre eller kortare tid i annat nordiskt land saknar därvidlag betydelse. De danska, norska och svenska sakkunniga anser emellertid, att det finns anledning att också i ett sådant fall ta hänsyn till samhörigheten mellan de nordiska länderna, och föreslår därför, att den som under minst sju år har haft hemvist i annat nordiskt land undantas från tillämpning av 8 §. Under remissbehandlingen har någon erinran inte gjorts mot detta förslag. Även jag vill ansluta mig till förslaget. Detta torde komma att genomföras också i Danmark och Norge.

Om 10 § ändras i enlighet med vad jag har föreslagit, blir det senare aktuellt att träffa nytt avtal mellan de nordiska länderna om tillämpning av paragrafens bestämmelser. Det torde då bli tillfälle att pröva möjligheterna att inlemma också Finland och Island i kretsen av fördragsslutande stater.

Vid de nordiska departementsöverläggningarna har från dansk, norsk och svensk sida nåtts enighet om att ändringarna i 1950 års medborgarskapslagar bör genomföras den 1 januari 1969. I Finland torde en ny medborgarskapslag komma att träda i kraft redan den 1 juli 1968. Jag föreslår att de förut förordade ändringarna i den svenska medborgarskapslagen träder i kraft den 1 januari 1969.

Tillträde till FN-konventionen och därav föranledd lagstiftning

Vid lagrådsremissen lämnade *föredragande departementschefen* i denna del inledningsvis en redogörelse för konventionens huvudsakliga innehåll, ett nordiskt betänkande i ämnet och remissyttrandena däröver. Denna framställning återfinns på s. 23—31 i propositionen nr 128.

Departementschefen

Departementschefen anförde i denna del vidare följande.

Som förut nämnts bygger medborgarskapslagstiftningen i olika länder på skilda huvudprinciper i fråga om förvärv av medborgarskap, nämligen härstammningsprincipen eller territorialprincipen. De konflikter som till följd härav lätt uppstår mellan medborgarskapslagstiftningen i skilda länder kan för den enskilde leda till otillfredsställande resultat med avseende på hans medborgarrättsliga status. Det kan sålunda inträffa att reglerna verkar så att en person inte får medborgarskap i någon stat. Resultatet kan emellertid också bli det motsatta, nämligen att en person blir att anse som medborgare i två eller flera stater på samma gång. Det är uppenbart att nackdelar i båda fallen uppkommer för den berörde.

Inte minst när det gäller statslöshet kan olägenheterna i vissa fall bli ytterst kännbara och det är angeläget att ansträngningar görs för att komma till rätta med sådana problem. Olika möjligheter står därvid till buds. En utväg är att genom internationella överenskommelser och intern lagstiftning skapa en i ekonomiskt och socialt hänseende mera tryggad ställning för de statslösa. Genom sådana åtgärder har redan åtskilligt åstadkommit för att bereda statslösa ett rättsskydd som nära överensstämmer med det som normalt brukar vara förenat med ett medborgarskap i vistelselandet. Någon slutgiltig lösning på problemen lär dock inte kunna nås på denna väg. För att nå det målet torde det vara nödvändigt att inrikta ansträngningarna på att undanröja eller i varje fall begränsa förekomsten av statslöshet. Detta kan främst ske genom internationella överenskommelser på medborgarskapsrättens område.

FN-konventionen utgör en sådan överenskommelse. Dess syfte är att begränsa statslöshet genom att på olika sätt underlätta för personer, som enligt nationella lagar i allmänhet skulle vara statslösa, att erhålla medborgarskap. Konventionen får särskild betydelse för barn som riskerar att bli statslösa. Vidare innehåller konventionen bestämmelser, som har till ändamål att förhindra att personer med medborgarskap i någon stat förlorar detta utan att samtidigt förvärva annat medborgarskap.

De danska, finska, norska och svenska sakkunniga tar i sitt betänkande upp frågan om nordiskt tillträde till konventionen. De lägger också fram förslag till de ändringar i de danska, norska och svenska medborgarskapslagarna, som enligt deras mening bör göras i händelse av tillträde. I sistnämnda hänseende är de danska, norska och svenska sakkunniga ense om att en anpassning till konventionens krav kan ske genom vissa ändringar av 3 och 8 §§ i dessa lagar och att det i och för sig inte möter några betänkligheter att genomföra dessa ändringar. Jag återkommer senare till dessa frågor.

I frågan om lämpligheten av en nordisk anslutning har de sakkunniga olika uppfattningar. Meningsskiljaktigheterna föranleds främst av de bestämmelser om möjlighet för stat att beröva en person hans medborgarskap som har tagits in i art. 8 i konventionen. I första momentet av artikeln anges som huvudregel, att fördragsslutande stat inte skall beröva en person hans medborgarskap, om han därigenom skulle bli statslös. I mom. 2 och 3 medges emellertid vissa undantag från denna regel. Enligt mom. 3 kan sålunda fördragsslutande stat vid undertecknande eller ratificering av konventionen eller tillträde till denna förklara, att staten ämnar behålla rätt att på vissa i konventionen angivna grunder expatriera medborgare, under förutsättning att statens nationella lagstiftning vid den aktuella tidpunkten innehåller bestämmelser därom. Om dessa villkor är uppfyllda, kan expatriering ske av exempelvis den som i strid med sin lojalitetsplikt mot fördragsslutande stat har uppfört sig på ett sätt som allvarligt står i strid med statens vitala intressen.

De danska sakkunniga finner dessa bestämmelser om expatriering stridande mot nordisk rättskänsla och mot principerna i 1950 års medborgarskapslagar och hyser därför betänkligheter mot att tillträda konventionen. Inte heller de finska sakkunniga anser sig kunna förorda en anslutning till konventionen. De norska och svenska sakkunniga uttalar sig däremot för ett tillträde under förutsättning att det kan ske utan att den nordiska rättsenheten på medborgarskapslagstiftningens område äventyras. Även de norska och svenska sakkunniga reagerar mot bestämmelserna i art. 8 mom. 3 men påpekar att syftet med reglerna i art. 8 är att begränsa expatrieringsinstitutets användning och att ett tillträde till konventionen under sådana förhållanden inte bör kunna uppfattas som att konventionsstaten sanktionerar principer, som är främmande för den nordiska medborgarskapslagstiftningen.

Även bland de remissinstanser som har yttrat sig i frågan råder delade meningar om lämpligheten av en svensk anslutning till konventionen. Ett par instanser ansluter sig till den uppfattning som de norska och svenska sakkunniga gett uttryck åt. En direkt avvisande hållning i tillträdesfrågan intas av en remissinstans. Övriga remissinstanser framhåller i allmänhet, utan att för egen del ta definitiv ståndpunkt i saken, att starka betänkligheter kan anföras mot ett tillträde. Inställningen motiveras i det stora flertalet yttranden med att de regler som konventionen innehåller om expatriering är främmande för nordisk rättsuppfattning. I några fall har tvekan också uttryckts inför de ändringar av medborgarskapslagen som ett tillträde till konventionen kräver.

Vid de nordiska departementsöverläggningarna rörande medborgarskapslagstiftningen framkom att man i Norge är inställd på att tillträda konventionen, medan man i Danmark och Finland preliminärt intar en motsatt ståndpunkt. Bland representanterna från de nordiska länderna rådde emel-

lertid allmän enighet om att den nordiska rättsenheten på förevarande område borde bevaras, även om länderna stannade för olika beslut i anslutningsfrågan. Man uttalade sig därför för att samtliga länder, också sådana som inte ämnade tillträda konventionen, skulle genomföra de lagändringar som en anslutning till konventionen förutsätter.

Med hänsyn till de svåra påfrestningar som avsaknaden av ett medborgarskap ofta måste innebära för den enskilde är det enligt min mening synnerligen angeläget att ansträngningar görs för att i möjligaste mån reducera förekomsten av statslöshet. FN-konventionen är ett led i sådana strävanden och bör därför i och för sig hälsas med tillfredsställelse, även om dess verkningar, som de sakkunniga påpekat, kommer att bli begränsade eftersom det är endast ett relativt ringa antal personer som är statslösa de jure. De grundläggande bestämmelserna i konventionen synes också förtjänta av det stöd som ett tillträde till konventionen kan innebära.

Den avvisande hållning i tillträdesfrågan som flera remissinstanser har intagit har sin grund i bestämmelserna i art. 8. Det har under hänvisning till dessa gjorts gällande att ett svenskt tillträde till konventionen skulle kunna uppfattas som att principer som är oförenliga med vår rättsuppfattning därigenom skulle komma att sanktioneras.

Sådana bestämmelser om expatriering som avses i 3 mom. saknas i den nordiska medborgarskapslagstiftningen. Jag är också av åsikten att bestämmelserna strider mot svensk rättsuppfattning. Därmed är emellertid inte sagt att de behöver stå i vägen för en svensk anslutning till konventionen. Från svensk synpunkt hade det visserligen varit önskvärt om bestämmelsen i 3 mom. om undantag från expatrieringsförbudet hade kunnat få utgå. Det ligger emellertid i sakens natur, att konventionstexter i allmänhet inte kan få ett innehåll som i alla avseenden överensstämmer med varje särskilt lands önskemål och intressen. Om resultat skall kunna nås på det internationella planet, blir det därför ibland nödvändigt att acceptera att en konvention, vars huvudsakliga innehåll man vill stödja, på en eller annan punkt är mindre tillfredsställande utformad. De nu aktuella bestämmelserna i mom. 3 är så konstruerade att de öppnar möjlighet för fördragsslutande stat att under vissa förutsättningar fortsätta att tillämpa i staten gällande expatrieringsbestämmelser också efter konventionens ikraftträdande, trots att expatriering enligt huvudregeln i artikeln inte får tillgripas, om åtgärden skulle leda till statslöshet för den berörde. För svenskt vidkommande saknar undantagsbestämmelserna aktualitet. Under sådana förhållanden kan det enligt min mening inte anses att en svensk anslutning till konventionen rimligen skulle kunna ses som ett uttryck för att bestämmelserna gillas. Att dessa ingår i konventionen bör därför inte hindra en anslutning från svensk sida.

Under hänvisning till vad jag sålunda har anfört förordar jag att Sverige tillträder konventionen.

Som de sakkunniga har funnit synes 1950 års lagar i flertalet avseenden redan uppfylla de krav som konventionen ställer. Det torde sålunda vara endast art. 1 mom. 1 och 2 samt art. 6 som kräver ändringar i den danska, norska och svenska medborgarskapslagstiftningen.

Art. 1 mom. 1 och 2 ålägger fördragsslutande stat att bevilja på dess territorium född person medborgarskap, om denne annars skulle bli statslös. Medborgarskapet skall beviljas antingen automatiskt vid födelsen eller efter ansökan. Väljs det senare alternativet får för bifall till ansökan inte uppställas andra villkor än att sökanden är i viss ålder, mellan 18 och 21 år, att han varit stadigvarande bosatt i staten viss tid, som får bestämmas till högst tio år, varav högst fem år omedelbart före tidpunkten för ansökningen, att han varken har övertygats om brott mot allmän säkerhet och ordning eller har för annat brott ådömts frihetsstraff i fem år eller mera samt att han alltid har varit statslös. De danska, norska och svenska sakkunniga har föreslagit, att en anpassning av 1950 års lagar till konventionens krav i denna del åstadkoms genom vissa ändringar i 3 § om förvärv av medborgarskap på grund av *increscens*. Sålunda förordar de att det nuvarande kravet på oavbrutet hemvist i riket från födelsen till dess anmälan görs, ersätts med ett krav på endast tio års sammanlagt hemvist för den som gör anmälan i åldern 18—21 år. Av hemvisttiden skall minst fem år ligga i tiden omedelbart före anmälan. Om den anmälade har haft hemvist här i riket i olika omgångar måste alltså det sista hemvisttagandet ha ägt rum senast vid 16 års ålder. Även om anmälan görs först mellan 21 och 23 års ålder, vilket alltså bör vara möjligt enligt de sakkunnigas mening, skall enligt förslaget den anmälade ha haft hemvist här från det han fyllt 16 år och dessförinnan sammanlagt minst fem år. För den som väntar med att göra anmälan till efter det han fyllt 21 år kommer alltså att krävas längre sammanlagd hemvisttid här i riket än tio år. Förslaget innebär vidare att mildringen av kravet på hemvisttid kommer inte enbart statslösa utan också andra utlänningar till godo. Också i ett par andra hänseenden föreslår de sakkunniga ändringar, som i och för sig inte är betingade av konventionens krav. De föreslår sålunda att det nuvarande villkoret i 3 § att den anmälade skall vara född här i riket uppges och att hemvist i fördragsslutande nordisk stat tidigare än fem år före anmälan, dock längst intill 16 års ålder, skall likställas med hemvist här i riket vid tillämpning av 3 §. I sistnämnda avseende gäller f. n. enligt 10 § a) andra stycket att hemvist i fördragsslutande nordisk stat intill tolv års ålder likställs med hemvist här i riket.

De sakkunnigas förslag har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran i remissyttrandena. Några remissinstanser har emellertid anmält tveksamhet inför den förordade sänkningen av hemvistkravet i 3 §. En remissinstans sätter i fråga om inte konventionens krav kan uppfyllas genom tillämpning av naturalisationsreglerna i 6 §. På ett annat håll har,

med hänvisning till att verkningarna av förslaget inte blivit närmare belysta, diskuterats om inte de ändrade reglerna borde göras tillämpliga endast på statslösa. Vidare har framhållits att de föreslagna bestämmelserna gör det möjligt att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan också i fall då vederbörande har varit bosatt utomlands under en följd av från inväxningssynpunkt betydelsefulla år före 16-årsåldern.

De nuvarande reglerna i 3 § är avsedda som ett komplement till den i 1 § fastslagna härstamningsprincipen. Till grund för bestämmelserna ligger uppfattningen att en person, som är född här i landet och har vuxit upp och fått sin utbildning här, rimligen skall ha en ovillkorlig rätt att bli svensk medborgare om han själv önskar det. Det kan vid första påseendet förefalla som om de sakkunnigas förslag i förevarande del skulle innebära en så avsevärd uppluckring av de nuvarande villkoren att tanken bakom bestämmelserna i 3 § till väsentlig del går förlorad. De sakkunniga har emellertid menat att födelse i ett land i och för sig inte grundar någon särskild anknytning till det landet och att ändamålet med det nuvarande hemvistkravet i paragrafen blir tillgodosett, även om kravet mildras i enlighet med deras förslag. Jag kan i stort sett instämma i detta resonemang. Det synes mig sålunda obestriddligt att en person, som uppfyller de i förslaget angivna villkoren, måste anses ha en så stark anknytning till vårt land att det ter sig rimligt att han kan erhålla svenskt medborgarskap efter ensidig viljeförklaring och således oberoende av om han uppfyller de för naturalisation gällande villkoren i fråga om vandel och försörjningsförmåga. Av denna inställning följer att jag ansluter mig till de sakkunnigas förslag att de mildrade reglerna skall gälla inte enbart statslösa utan även andra utlänningar. Därigenom vinner man också en inte oväsentlig fördel från handläggningsteknisk synpunkt, eftersom det i vissa fall kan vara förenat med betydande svårigheter att avgöra om en person är statslös eller inte. Jag förordar alltså att villkoren för medborgarskapsförvärv enligt 3 § ändras i enlighet med de sakkunnigas förslag. I anslutning härtill bör också de i 10 § a) andra stycket upptagna bestämmelserna om rätt att vid tillämpning av 3 § tillgodoräkna hemvisttid i fördragsslutande nordiskt land ändras på sätt de sakkunniga har föreslagit.

Om kravet på födelse här i landet för förvärv av medborgarskap genom increscens släpps, bör bestämmelsen i 10 § a) första stycket om att födelse i nordisk stat likställs med födelse här i riket vid tillämpning av 3 § utgå.

Art. 6 i konventionen avser att förhindra statslöshet genom förlust av medborgarskap. Om lagen i fördragsslutande stat föreskriver förlust av medborgarskap för make eller barn som biperson till den som förlorar eller berövas medborgarskap, skall enligt artikeln frågan huruvida bipersonen skall förlora sitt medborgarskap bli beroende av om han innehar eller

förvärvar annat medborgarskap. En bestämmelse, som inte står i överensstämmelse med denna regel, finns i 8 § andra stycket medborgarskapslagen. Enligt huvudregeln i första stycket i denna paragraf förlorar svensk medborgare, som är född utom riket, sitt svenska medborgarskap, när han fyller 22 år om han aldrig har haft hemvist här och inte heller har uppehållit sig här under förhållanden som tyder på samhörighet med Sverige. Har han barn som förvärvat svenskt medborgarskap till följd av att han varit svensk medborgare, gäller enligt andra stycket att också barnen i sådana fall förlorar sitt medborgarskap.

För att uppfylla konventionens krav i förevarande hänseende föreslår de sakkunniga att till 8 § andra stycket fogas ett tillägg av innebörd att där avsedd förlust inte skall inträda, om förlusten skulle leda till statslöshet för barnet. Förslaget har föranlett erinran endast från en remissinstans, som finner det olämpligt att förlust av medborgarskap enligt 8 § första stycket inte skulle omfatta senare generationer, eftersom barnens anknytning till Sverige i fall som avses i paragrafen kan antas vara ännu mindre än föräldrarnas. Jag vill inte förneka att det kan finnas fog för denna ståndpunkt. Mot förslaget kan också anföras att det, som jag tidigare har antytt, i vissa fall kan vara svårt att konstatera om en person innehar eller förvärvar utländskt medborgarskap. De invändningar som sålunda kan riktas mot förslaget har emellertid enligt min mening inte sådan tyngd att de bör få hindra en svensk anslutning till konventionen, i all synnerhet som den praktiska betydelsen av tillägget till 8 § torde bli mycket begränsad. Jag förordar därför att sakkunnigförslaget följs även i denna del.

Sammanfattningsvis kan således konstateras att ett svenskt tillträde till konventionen föranleder ändring i 3 och 8 §§ samt att dessutom 10 § bör justeras i vissa hänseenden. Med hänsyn till vad som förekommit vid de nordiska departementsöverläggningarna i saken kan förutsättas att motsvarande ändringar kommer att genomföras i de danska och norska medborgarskapslagarna, även om dessa länder eller något av dem inte skulle tillträda konventionen. Jag förordar i överensstämmelse härmed att de av mig nu föreslagna ändringarna i medborgarskapslagen genomförs även om Sverige inte skulle tillträda konventionen.

Som förut har nämnts träder konventionen i kraft två år efter dagen för depositionen av det sjätte ratifikations- eller anslutningsinstrumentet. Hittills har endast ett land, Storbritannien, deponerat sådant instrument. Konventionen kan således inte träda i kraft förrän tidigast om två år. De föreslagna ändringarna i den svenska medborgarskapslagen bör dock genomföras dessförinnan. Något hinder häremot föreligger inte. Under hänvisning till vad jag har anfört i fråga om ikraftträdandet av de i föregående avsnitt förordade ändringarna i medborgarskapslagen föreslår jag att också förevarande ändringar sätts i kraft den 1 januari 1969.

Tillträde till europarådskonventionen

Konventionens huvudsakliga innehåll

På uppdrag av Europarådets ministerkommitté utarbetade en expertkommitté, bestående av representanter för flertalet av rådets medlemsstater, vid sammanträden under åren 1959—1962 ett utkast till en konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap. Sedan utkastet godkänts av ministerkommittén, öppnades konventionen för undertecknande av Europarådets medlemsstater den 6 maj 1963. Konventionen undertecknades därvid av Österrike, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Italien, Holland, Norge och Storbritannien. Den trädde i kraft den 28 mars 1968, sedan den ratificerats av Frankrike och Italien.

Konventionen innehåller fyra kapitel jämte ett tillägg. Kap. I (art. 1—4) upptar regler om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap, kap. II (art. 5—6) regler om militära förpliktelser vid flerfaldigt medborgarskap, kap. III (art. 7) regler om konventionens tillämpning och kap. IV (art. 8—13) regler om undertecknande m. m. I tillägget anges i vilka avseenden fördragsslutande stat kan göra förbehåll beträffande konventionens bestämmelser.

Art. 1 innehåller den grundläggande principen att medborgare i fördragsslutande stat, som till följd av uttrycklig viljeförklaring förvärvar medborgarskap i annan sådan stat genom naturalisation, option eller återvinning skall förlora sitt tidigare medborgarskap. Regeln gäller både myndiga och omyndiga. För omyndiga är den emellertid inte ovillkorlig utan förutsätter, dels att omyndiga enligt lagen i medborgarlandet kan förlora medborgarskapet under ifrågavarande betingelser, dels att den omyndige ägt rättslig handlingsförmåga eller varit lagligen företrädd. Vidare föreskrivs i artikeln att omyndiga barn, som inte är eller har varit gifta, skall förlora sitt tidigare medborgarskap, om de på grund av bestämmelse i lag blir medborgare i annan fördragsslutande stat till följd av att deras föräldrar förvärvar medborgarskap där genom naturalisation, option eller återvinning. Är det bara den ene av föräldrarna som förlorar sitt tidigare medborgarskap, bestämmer lagen i den stat där den omyndige är medborgare om han skall följa den föräldern i medborgarrättsligt avseende eller inte.

Enligt tillägget kan fördragsslutande stat förbehålla sig rätt att göra förlust av medborgarskap enligt art. 1 beroende av det villkoret att vederbörande har eller vid senare tidpunkt tar sitt varaktiga hemvist utanför statens territorium. Vidare kan konventionsstat förbehålla sig rätt att tillåta sina medborgare att behålla tidigare medborgarskap, om den fördragsslutande stat där medborgarskap söks på förhand lämnar sitt samtycke där-

till. Vissa undantag från tillämpningen av reglerna i art. 1 är också medgivna för gift kvinnas vidkommande.

Medan art. 1 vill förebygga uppkomsten av flerfaldiga medborgarskap syftar *art. 2* till att skapa förutsättningar för att den som redan är medborgare i mer än en stat skall kunna avsäga sig ett eller flera av dessa medborgarskap. För att avsägelse skall leda till befrielse från medborgarskap fordras enligt artikeln samtycke av den eller de konventionsstater vars medborgarskap vederbörande önskar uppge. Sådant samtycke får inte vägras den som har förvärvat medborgarskap på grund av bestämmelse i lag, om han sedan tio år har haft sitt varaktiga hemvist utanför ifrågavarande stats territorium och han dessutom vid den aktuella tiden har sådant hemvist i den fördragsslutande stat där han önskar förbli medborgare. För reglernas tillämplighet på omyndiga gäller motsvarande begränsningar som enligt art. 1.

Mot art. 2 kan enligt tillägget göras visst förbehåll i fråga om gift kvinnas medborgarskap.

Enligt *art. 3* får fördragsslutande stat inte ta ut någon särskild skatt eller avgift vid avsägelse av medborgarskap. Att konventionsbestämmelserna inte skall utgöra hinder mot tillämpning av regler, som är ägnade att på ett mer effektivt sätt begränsa förekomsten av flerfaldiga medborgarskap, sägs i *art. 4*.

Kapitlet om militära förpliktelser vid flerfaldigt medborgarskap inleds i *art. 5* med grundsatsen att den som är medborgare i två eller flera fördragsslutande stater inte skall åläggas att fullgöra militärtjänst i mer än en av dessa stater. Det förutsätts att den närmare regleringen av hur frågan skall lösas görs till föremål för särskilda överenskommelser mellan berörda stater. I den mån sådana överenskommelser inte föreskriver annat skall enligt *art. 6* följande regler gälla för den som är medborgare i två eller flera konventionsstater. Var och en skall vara skyldig att fullgöra militärtjänst i den fördragsslutande stat där han har sitt varaktiga hemvist. Vederbörande skall emellertid ha rätt att, innan han har fyllt 19 år, välja att i stället fullgöra sina militära förpliktelser i annan fördragsslutande stat, där han också är medborgare, under förutsättning att militärtjänstgöringen där är minst samma längd och effektivitet som i hemvistlandet. Det är således inte tillåtet att utnyttja valmöjligheten för att komma undan lindrigare. Den som har sitt varaktiga hemvist i fördragsslutande stat, där han inte är medborgare, eller i annan fördragsslutande stat, skall kunna välja att fullgöra militärtjänst i någon av de fördragsslutande stater där han är medborgare. Den som enligt nu angivna regler skall fullgöra militärtjänst i viss fördragsslutande stat i enlighet med den statens lagstiftning, skall anses ha fullgjort sina militära förpliktelser gentemot varje annan fördragsslutande stat, där han också är medborgare. Enligt förarbetena till artikeln har bestämmelsen utformats med tanke på att den avses omfatta även den situationen att en

konventionsstat frikallar eller befriar en medborgare från hans militärtjänstgöring.

Art. 6 innehåller också regler om vad som skall gälla för personer som har fullgjort sin militärtjänst före konventionens ikraftträdande och för dem som efter fullgjord grundutbildning i en konventionsstat tar varaktigt hemvist i annan sådan stat. Slutligen slås fast, att tillämpningen av bestämmelserna i artikeln inte i något avseende skall inverka på individens medborgarskap och att fördragsslutande stat inte skall vara bunden av bestämmelserna i händelse av allmän mobilisering.

Enligt *art. 7* kan fördragsslutande stat förklara att den tillträder konventionen endast med avseende på reglerna i andra kapitlet. Det är däremot inte möjligt att ansluta sig enbart till reglerna i första kapitlet.

I *fjärde kapitlet* (art. 8) föreskrivs att inga andra förbehåll beträffande konventionen skall vara tillåtna än som anges i tillägget. I övrigt innehåller kapitlet sedvanliga slutbestämmelser. Enligt dessa är konventionen öppen för undertecknande av Europarådets medlemsstater. Den skall ratificeras eller godkännas. Sedan den har trätt i kraft, vilket skedde den 28 mars 1968, blir den tillämplig på nytillträdande stater en månad efter deponeringen av anslutningsinstrumentet. Stat som inte är medlem av Europarådet kan inbjudas att ansluta sig till konventionen (art. 11). Vidare kan nämnas att konventionen gäller utan tidsbegränsning men att konventionsstat äger säga upp konventionen hos Europarådets generalsekreterare (art. 12).

De förbehåll som enligt *tillägget* får göras beträffande konventionsbestämmelserna är begränsade till art. 1 och 2.

En svensk sakkunnig har avgivit yttrande i frågan om svensk anslutning till konventionen i vad avser de regler som har till ändamål att begränsa antalet fall av flerfaldigt medborgarskap.

En redogörelse för yttrandet återfinns på s. 40—41 i propositionen nr 128.

Departementschefen

Föredragande departementschefen anförde i denna del följande.

Med hänsyn till att ett medborgarskap medför inte bara rättigheter utan också skyldigheter gentemot medborgarstaten är det tydligt att flerfaldigt medborgarskap kan vålla den enskilde allvarliga olägenheter. En ledande princip för vår medborgarskapslagstiftning har därför sedan gammalt varit att i möjligaste mån söka förhindra uppkomsten av dubbla eller flerfaldiga medborgarskap. Eftersom varje land i princip har exklusiv behörighet att avgöra frågor om medborgarskap i det egna landet och de olika rättsord-

ningarna inte är uppbyggda efter enhetliga normer, kan emellertid en mera effektiv reglering av hithörande spörsmål åstadkommas endast genom internationella överenskommelser. Det förhållandet att de skilda principer som har upptagits i olika staters medborgarskapslagstiftning i allmänhet är starkt grundade i landets tradition och politiska förhållanden medför dock att det inte heller på denna väg har varit möjligt att uppnå annat än tämligen begränsade resultat. Den i Haag år 1930 antagna och av Sverige senare ratificerade konventionen för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar torde sålunda knappast kunna anses innebära någon genomgripande lösning av de mera betydelsefulla konflikterna på medborgarskapsrättens område.

Inte heller europarådskonventionen kan göra anspråk på att representera någon slutgiltig lösning på problemen, om därmed avses att helt eliminera förekomsten av flerfaldiga medborgarskap. Den torde dock på ett verksamt sätt kunna bidra till en begränsning av sådana fall. Enligt min mening finns det därför från svensk synpunkt anledning att verka för att den vinner så vidsträckt anslutning som möjligt.

En person som är medborgare i mer än en stat kan uppenbarligen lätt ställas inför konfliktsituationer av olika slag. Ett av de mest betydelsefulla exemplen är risken för honom att bli ålagd militärtjänstgöring i två eller kanske ännu flera stater. Europarådskonventionens andra kapitel innehåller regler som avser att förhindra sådana konsekvenser av medborgarskapslagstiftningen. Bestämmelserna kan betraktas som en vidareutveckling av de idéer som kommit till uttryck i ett vid Haag-konferensen år 1930 antaget protokoll angående värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap, till vilket protokoll Sverige har anslutit sig (SÖ 1937: 6).

Den grundläggande bestämmelsen i europarådskonventionens förevarande del är upptagen i art. 5. Där föreskrivs att den som är medborgare i två eller flera fördragsslutande stater inte skall åläggas att fullgöra militärtjänst i mer än en av dessa stater. Den närmare reglering som fordras för att uppnå detta resultat skall enligt konventionen i första hand kunna bestämmas genom särskilda överenskommelser mellan berörda stater. I art. 6 anges emellertid vissa principer som skall gälla i den mån annat inte har bestämts i sådana överenskommelser. Enligt artikeln skall envar vara skyldig att fullgöra militärtjänst i den fördragsslutande stat där han har sitt varaktiga hemvist. Emellertid skall det stå vederbörande fritt att, innan han har fyllt 19 år, välja att i stället fullgöra sina militära förpliktelser i annan fördragsslutande stat, där han också är medborgare. Förutsättning är dock att militärtjänstgöringen i den senare staten är av minst samma längd och effektivitet som hemvistlandets. I övrigt innehåller artikeln bl. a. bestämmelser om vad som skall gälla för den som har sitt varaktiga hemvist i annan stat än konventionsstat eller i konventionsstat där han inte är medborgare. Den som skall fullgöra militärtjänst i viss fördragsslutande stat enligt de angivna

reglerna skall därmed anses ha fullgjort sina militära förpliktelser också gentemot varje annan fördragsslutande stat, där han är medborgare.

Konventionens regler om de militära förpliktelserna bygger på principen att person med flerfaldigt medborgarskap skall fullgöra militärtjänst endast i en stat. Enligt konventionen skall den enskilde i stor utsträckning få möjlighet att själv avgöra i vilken stat han skall fullgöra tjänstgöringen. Dessa grundtankar bakom konventionen kan stödjas från svensk sida. Chefen för försvarsdepartementet har vid samråd i saken förklarat att det från de synpunkter som han har att företräda inte föreligger något hinder mot att Sverige tillträder konventionen. Denna får också ses som ett värdefullt komplement till det förut nämnda Haag-protokollet och till den överenskommelse om förhållandet mellan värnplikt och medborgarskap som träffades år 1956 mellan Danmark, Norge och Sverige och som kommer att beröras i det följande.

Enligt vad jag har erfarit är man i både Danmark och Norge inställda på att ansluta sig till konventionen. För finsk del får frågan aktualitet först om Europarådets ministerkommitté beslutar att inbjuda stat som inte är medlem av rådet att ansluta sig.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört anser jag att Sverige bör tillträda europarådskonventionen.

En genomgång av konventionens regler visar att dessa i allt väsentligt stämmer väl överens med vår lagstiftning. Den i art. 1 fastslagna principen att medborgare i fördragsslutande stat, som till följd av uttrycklig viljeförklaring förvärvar medborgarskap i annan sådan stat genom naturalisation, option eller återvinning, skall förlora sitt tidigare medborgarskap, motsvarar sålunda vad som gäller enligt 7 § 1. medborgarskapslagen. Konventionens reglering av i vilka fall ogifta barn skall följa sina föräldrar vid förvärv av nytt medborgarskap står också i god överensstämmelse med innehållet i 7 § 3. samma lag.

I fråga om möjligheterna för personer med flerfaldiga medborgarskap att avsäga sig ett eller flera av dessa föreligger, som den sakkunnige har framhållit, en teknisk skillnad mellan konventionsbestämmelserna och medborgarskapslagen. Enligt art. 2 i konventionen får fördragsslutande stat inte vägra en sådan person befrielse från medborgarskap, om han sedan tio år har haft sitt varaktiga hemvist utanför staten och han dessutom vid tidpunkten för ansökan har sitt hemvist i den stat där han vill förbli medborgare. Enligt 9 § medborgarskapslagen kan Kungl. Maj:t på ansökan befria utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap. Någon ovillkorlig rätt att få sådan ansökan beviljad ger alltså inte denna bestämmelse. Det kan därför sättas i fråga om en anslutning till konventionen i denna del förutsätter att 9 § ändras. I samband med ratificeringen av Haagkonventionen uppkom samma spørsmål med anledning av en likartad regel i dess art. 6. Dåvarande departementschefen uttalade därvid (prop. 1933: 133 s. 38) att

det med hänsyn till grunderna för den svenska lagstiftningen på området knappast syntes kunna komma i fråga att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap, när sökanden är medborgare i främmande stat och har sitt hemvist utom riket. Han anförde vidare att eftersom Kungl. Maj:t dessutom tydligen var förpliktad att beakta konventionens bestämmelser vid prövningen av sådan ansökan utan att vara bunden därtill av uttrycklig föreskrift i svensk lag, artikeln enligt hans mening inte behövde föranleda någon lagbestämmelse. Jag instämmer i detta resonemang och anser till följd därav att inte heller den nu aktuella artikeln i europarådskonventionen kräver någon ändring i medborgarskapslagen.

Konventionens art. 3, som enligt förarbetena inte avser sedvanliga expeditionavgifter vid beslut i medborgarskapsärenden, kommer inte i konflikt med vår lagstiftning.

Vad sedan angår konventionens kapitel om de militära förpliktelserna kan först erinras om att det den 3 mars 1956 träffades en överenskommelse mellan Danmark, Norge och Sverige om förhållandet mellan värnplikt och medborgarskap (SÖ 1956: 7). Överenskommelsen, som inom kort torde komma att tillträdas även av Finland, bygger på samma princip som art. 5 i konventionen. Reglerna i art. 6 blir därför inte tillämpliga i förhållandet mellan dessa nordiska länder. Beträffande medborgare i övriga fördragsslutande stater torde de i sistnämnda artikel upptagna bestämmelserna kunna uppfyllas inom ramen för vår gällande värnpliktslagstiftning. Enligt 1 § värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967, omtryckt 1954: 479) är svensk man värnpliktig från och med det kalenderår under vilket han fyller 18 år och till och med det under vilket han fyller 47 år. Är svensk man medborgare också i främmande stat och har han hemvist i den främmande staten, bestämmer Kungl. Maj:t om värnplikt skall åligga honom här i riket. Den som styrker att han har gjort militärtjänst i utlandet kan emellertid enligt 5 § första stycket b) helt eller delvis befrias från värnplikts-tjänstgöring här i landet. Har den utländska tjänstgöringen skett i enlighet med konventionens bestämmelser, torde sådan befrielse alltid böra beviljas.

Som nämnts i det föregående avses konventionsstat vara skyldig att som fullgjord militärtjänst i annan sådan stat godta även ett i den staten meddelat beslut om frikallelse eller befrielse från militärtjänst. I dessa fall, som endast sällan torde inträffa, synes vederbörande kunna befrias från svensk värnpliktstjänstgöring med stöd av 5 § första stycket d) värnpliktslagen. Enligt denna bestämmelse får sådan befrielse beviljas, när synnerliga skäl därför visas. Den nu berörda situationen torde innefatta sådana skäl.

Med hänsyn till innehållet i art. 6 synes det lämpligast om person som avses i denna artikel inte inkallas till militärtjänstgöring, innan han fyllt 19 år, såvida han inte dessförinnan förklarar att han inte önskar begagna sig av sin valmöjlighet. Skulle han ha inkallats före 19-årsåldern och förklarar

han sig då vilja utnyttja sin möjlighet att välja att fullgöra militärtjänst i annan stat, torde inkallelseordern böra återkallas.

En svensk anslutning till konventionen synes således inte kräva någon författningsändring. Inte heller torde några förbehåll behöva göras.

Skulle det visa sig uppkomma svårigheter vid den praktiska tillämpningen av konventionen, finns enligt art. 5 mom. 2 möjlighet för konventionsstaterna att genom särskilda avtal närmare reglera förhållandena.

Konventionen blir bindande för Sverige en månad efter deponerandet av det svenska anslutningsinstrumentet. Som framgått av det tidigare kräver en svensk anslutning till konventionen inte någon författningsändring. Någon viss tid för godkännande av konventionen behöver därför inte bestämmas.

Lagrådet

Rörande lagrådets yttrande över lagförslaget och departementschefens anmälan därav torde utskottet få hänvisa till propositionen s. 100—101.

Motionerna I:978 och II:1240

De likalydande motionerna I: 978 och II: 1240, som väckts i anledning av propositionen nr 128, äger även samband med de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 16 och II: 65. Beträffande innehållet i de senare hänvisas till framställningen nedan s. 30—31.

I motiveringen till motionsparet I: 978 och II: 1240 anförs följande.

I de likalydande motionerna I: 16 och II: 65 år 1968 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en översyn av gällande bestämmelser i vad avser medborgarskap för här i riket bosatta barn där endast den ena av föräldrarna är svensk medborgare. Syftet med motionen är dels att i medborgarskapslagen likställa man och kvinna, dels att tillförsäkra svensk moder i äktenskap med utländsk fader samma rättsskydd för sig och barnet som tillkommer andra svenska mödrar. En ändring av den svenska medborgarskapslagstiftningen i detta avseende skulle emellertid innebära att Sverige, åtminstone i något större utsträckning än nu, finge godkänna dubbelt medborgarskap för sådana barn, till dess dessa efter fyllda 18 år själva kunde välja medborgarskap.

I proposition nr 128 föreslås vissa ändringar i lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap och ett godkännande av den konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap som medlemmar av Europarådet kommit överens om.

Syftet med konventionen och de föreslagna ändringarna i medborgarskapslagen är att söka åstadkomma en fastare enhet mellan Europarådets medlemmar. Man vill så långt det är möjligt sträva efter att begränsa antalet fall

av flerfaldigt medborgarskap. Och man anser det önskvärt att personer som äger medborgarskap i två eller flera fördragsslutande stater skall åläggas att fullgöra sina militära förpliktelser gentemot endast en av dessa stater.

Vi instämmer i dessa syften men vill samtidigt poängtera att nackdelarna med det dubbla medborgarskapet när det gäller barn under 18 år synes vara ringa jämförda med de svårigheter som kan uppstå för dessa barn om deras statstillhörighet alltfört kommer att följa enbart faderns medborgarskap.

Ett godkännande av europarådskonventionen och ett antagande av de därav påkallade ändringarna i den svenska medborgarskapslagstiftningen torde enligt vår bedömning inte vara oförenliga med en ändring av medborgarskapslagen i det syftet som avses i motionerna I: 16 och II: 65. Konventionen avser att i möjligaste mån begränsa antalet fall av dubbelt medborgarskap. De ovan nämnda motionerna har inget motsatt syfte då det gäller vuxna människor men konsekvenserna blir naturligtvis ett ökat antal dubbla medborgarskap för barn och ungdom. Vid 18 års ålder skulle vederbörande dock själv bli tvungen att välja antingen faderns eller moderns medborgarskap och således inte ges möjligheter att behålla dubbelt medborgarskap.

För att någon tvekan inte skall uppstå om våra framtida möjligheter att se över den svenska medborgarskapslagstiftningen i enlighet med motionerna I: 16 och II: 65 torde det dock vara nödvändigt att riksdagen vid antagandet av Kungl. Maj:ts proposition 128 i ovan nämnda stycken såsom motivering godkänner vad i motionen anförts om möjligheterna att vid ett godkännande av konventionen och ett antagande av de åtföljande lagändringsförslagen ändå kunna se över den svenska medborgarskapslagstiftningen i enlighet med hemställan i motionerna I: 16 och II: 65.

Som nämnts tidigare är den genom propositionen nr 128 föreslagna ändringen i medborgarskapslagen icke föranledd av europarådskonventionen.

Motionerna I:16 och II:65

Motionerna har, som nämnts, väckts vid riksdagens början.

Frågans tidigare behandling

I motioner vid 1967 års riksdag (I: 437 och II: 556), vilka behandlades av utskottet under vårsessionen (1LU 1967: 27), föreslogs översyn av medborgarskapslagen såvitt avsåg svenskt medborgarskap för barn. Enligt motionärerna borde lagen ändras så att barn, som föds här i riket, får svenskt medborgarskap om den ena av föräldrarna är svensk medborgare. Till stöd härför anförde motionärerna att till följd av invandringen allt flera barn som är födda här inte är svenskar och att därför antalet socialfall bland dessa barn ökat väsentligt. I motiveringen uttalades vidare att barn kidnappas och förs utomlands efter upplösning av föräldrarnas äktenskap. Dessutom framhölls som otillfredsställande att barn blir svenska medborgare endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap.

Motionerna remissbehandlades. Enligt *justitiekanslern* syntes det moti-

verat att den av motionärerna aktualiserade frågan ägnades uppmärksamhet i lämpligt sammanhang. *Socialstyrelsen* och *statens utlänningskommission* hade ej något att erinra mot den i motionerna begärda översynen. *Rikspolisstyrelsen* och *överståthållarämbetet* tillstyrkte översyn av medborgarskapslagstiftningen såvitt rörde barn i äktenskap mellan svensk moder och utländsk fader. *Länsstyrelsen i Malmöhus län*, *socialvårdsstyrelsen i Malmö* och *styrelsen för Sveriges advokatsamfund* avstyrkte bifall till motionerna.

Rörande remissyttranden innehåll i övrigt får utskottet hänvisa till sitt utlåtande 1967: 27. I sitt yttrande över motionerna anförde utskottet följande.

— — —

Vad först beträffar de sociala förmånerna må i enlighet med socialstyrelsens yttrande över motionerna erinras om att möjligheterna för de av motionärerna åsyftade barnen att erhålla bidragsförskott, allmänt barnbidrag, sjukförsäkring, socialhjälp och utbildning i grundskola och gymnasium inte är beskurna genom barnens avsaknad av svenskt medborgarskap. Ej heller torde man genom den antydda lagändringen kunna hindra att barn förs ur riket. Till följd av nationalitets- eller härstammingsprincipen, som upptagits av flertalet kontinentala stater, skulle nämligen, såsom statens utlänningskommission närmare utvecklat i sitt yttrande över motionerna, barnet erhålla dubbelt medborgarskap och även om barnet såsom svensk medborgare skulle införas i moderns svenska pass kunde det därför inte förhindras att barnet också infördes i faderns hemlandspass. Den av motionärerna gjorda anmärkningen att barnet blir svensk medborgare endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap torde åsyfta det förhållandet att utomäktenskapligt barn, vars moder är svensk medborgare, kan förlora sitt vid födseln förvärvade svenska medborgarskap genom att modern ingår äktenskap med barnets fader, som är utländsk medborgare. I likhet med vad styrelsen för Sveriges advokatsamfund anfört i yttrande över motionerna anser utskottet att i nämnda fall tillräckligt skydd mot förlust av svenskt medborgarskap erhålls genom det ovan nämnda stadgandet att barnet, om det har hemvist här i riket, förlorar sitt svenska medborgarskap endast om barnet innan det fyllt 18 år flyttar ur riket och då har utländskt medborgarskap. Utskottet anser sålunda icke att de av motionärerna anförda omständigheterna motiverar den begärda lagändringen.

Motionsyrkandet ger emellertid anledning till ytterligare överväganden. Som närmare framgår av redogörelsen ovan behandlades vissa av de utav motionärerna aktualiserade frågorna vid tillkomsten av medborgarskapslagen. Sålunda förordade t. ex. några remissinstanser att varje i Sverige av svensk moder i äktenskap med utländsk man fött barn skulle bli svensk medborgare genom födseln. Departementschefen yttrade att detta skulle leda till dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning, eftersom flertalet stater upprätthåller principen att faderns medborgarskap överförs på barnet. Den föreslagna bestämmelsen skulle enligt departementschefen inte innebära sådana fördelar att betänkligheterna mot dubbelt medborgarskap borde få vika. Man kunde, ansåg departementschefen, dessutom räkna med att i Sverige bosatta barn av svensk moder och utländsk fader i allmänhet kommer att bli svenska medborgare innan de uppnått vuxen ålder, antingen till följd av att fadern naturaliseras eller genom att barnet

självständigt naturaliseras. Första lagutskottet fann det från många synpunkter tilltalande att låta alla barn som föds här i riket av svensk moder få svenskt medborgarskap, men utskottet fann de skäl som departementschefen anfört häremot vara övertygande. Beträffande svenskt medborgarskap för utomäktenskapliga barn i de fall då icke modern men väl fadern är svensk anförde departementschefen, att det faktiska sambandet mellan ett utomäktenskapligt barn och dess fader ofta är så svagt, att det icke kan anses motiverat att grunda förvärv av svenskt medborgarskap på det faktum att fadern är svensk. Även i detta hänseende ansåg departementschefen att naturalisationsvägen erbjöd tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall då det kunde vara rimligt att barnet blev svensk medborgare. Utskottet underströk i sitt utlåtande ett uttalande av departementschefen att om fråga uppkommer om självständig naturalisation av barn avsteg i regel borde göras från de allmänna naturalisationsvillkoren. Utskottet framhöll vidare att barn torde böra naturaliseras omedelbart, när dess vårdnadshavare gör ansökan därom.

De uttalanden som gjordes av departementschefen och utskottet vid lagens tillkomst äger alltjämt giltighet. Utskottet har även under sin behandling av förevarande ärende erfarit att de möjligheter till avsteg från de allmänna naturalisationsvillkoren som lagen erbjuder i praxis utnyttjas på ett smidigt sätt som tillmötesgår de barns intressen, av vars föräldrar endast den ena är svensk medborgare. På grund härav och vad utskottet i övrigt ovan anfört finner utskottet att motionerna icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

I sammanhanget vill utskottet beröra en närliggande fråga som tilldragit sig dess uppmärksamhet. Spörsmålet gäller barn i äktenskap där modern är svensk medborgare och fadern är statslös. En förutsättning för att sådana barn vid födelsen skall förvärva svenskt medborgarskap är, som nämnts, att de fötts i Sverige. Detta medför att barn som föds utomlands i sådana äktenskap kan komma att bli statslösa. Stadgandets begränsning till barn som föds här har motiverats av att avsaknaden av en sådan begränsning skulle medföra stora tillämpningssvårigheter samt att utomlands födda barn i äktenskap mellan statslös man och svensk kvinna ofta kunde antas sakna närmare anknytning till Sverige. Departementschefen ansåg det lämpligast att frågan om sådana barn skall förvärva svenskt medborgarskap underkastas prövning i det enskilda fallet. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på spörsmålet om de erfarenheter som vunnits under tillämpningen av medborgarskapslagen föranleder ett ändrat ställningstagande rörande nämnda barns förvärv av svenskt medborgarskap.

Utskottets utlåtande utmynnade i hemställan om avslag på motionerna. Första kammaren biföll med 100 röster mot 17 utskottets hemställan var emot andra kammaren med 119 röster mot 65 beslöt att bifalla den i motionen gjorda hemställan. Sammanjämkning av kamrarnas beslut befunns icke vara möjlig, varför frågan förfallit för sessionen.

Årets motioner

Till stöd för yrkandet, vari begärs en översyn av gällande bestämmelser om medborgarskap för här i riket bosatta barn, av vars föräldrar endast den ena är svensk medborgare, anför motionärerna följande.

Som påpekas i (1967 års) motioner och under riksdagsbehandlingen tyder mycket på att lagens bestämmelser om medborgarskap tillämpas strikt. Barn vars fader är utländsk medborgare och vars moder är svensk förblir under hela sin uppväxttid utländsk medborgare, såvida fadern inte naturaliseras. Och barn med utländsk moder och svensk fader, vilka inte ingått äktenskap, kommer också att vara utländsk medborgare så länge modern har utländskt medborgarskap.

Detta var inget stort problem när den nya lagen antogs. Men med den utveckling som skett under senare år, då allt flera utländska medborgare invandrat till Sverige, har — vilket även påpekas i fjolårets motioner — också följt allt flera äktenskap mellan utlänningar och svenskar och därmed också allt flera barn födda i Sverige, vilka ändå inte är svenska medborgare. Detta har lett till stora komplikationer, både av praktisk, social och psykologisk natur.

En av anledningarna till att riksdagen tvekat införa en bestämmelse som automatiskt ger sådana barn svenskt medborgarskap är de komplikationer som ett dubbelt medborgarskap skulle kunna innebära. Vi är emellertid övertygade om att detta problem överskattats. Det måste under alla omständigheter vägas mot det enligt vår mening vida större problem som den nuvarande lagstiftningen medför för alla dessa barn som växer upp som svenska medborgare men formellt inte är det.

En annan motivering till att man tvekat ändra på bestämmelserna är att man anser att barnet självt så småningom skall få välja medborgarskap. Men den valfriheten kan under inga omständigheter tillämpas innan barnet fyllt 18 år. Och eftersom vi anser att denna valfrihet bör finnas vill vi föra fram tanken på att dubbelt medborgarskap borde kunna accepteras upp till exempelvis artonårsåldern, då barnet självt kan välja medborgarskap.

Ett barn, fött i Sverige i äktenskap mellan svensk mor och utländsk far, ärver normalt faderns medborgarskap. Men barnet växer upp i Sverige, går i skola här, talar kanske inte alls faderns modersmål och har inte heller i övrigt några kontakter med faderns hemland. Barnet kanske inte ens får reda på sitt främmande medborgarskap förrän den dag det blir aktuellt att anhålla om pass för utlandsresa. Det har plötsligt blivit medlem i en minoritetsgrupp med den känsla av främlingskap som det kan skapa.

Våra rigoröst tillämpade bestämmelser har även medfört att barn under en tid helt saknat medborgarskap, trots att fadern varit medborgare i annat land och modern varit svensk medborgare. Anledningen härtill har varit oklara anvisningar om medborgarskapslagens tillämpning. I några länder är medborgarskapslagstiftningen så utformad att barn som föds utomlands av föräldrar, av vilka endast den ena är medborgare i landet, förvärvar medborgarskap där, om barnet varken får medborgarskap i födelselandet eller det land i vilket den andra av föräldrarna är medborgare. Då den svenska lagen förutsätter att barn fött i äktenskap förvärvar faderns medborgarskap, såvida han inte är statslös, inskrives barnet som medborgare i det land till vilket fadern hör. Men eftersom detta land ger föräldrarna rätt att välja medborgarskap och dessa inte begärt att barnet skall få faderns medborgarskap, kommer barnet felaktigt att angivas som utländsk medborgare, utan rätt att t. ex. få pass från detta land.

Den sociala aspekten, som socialstyrelsen underströk i sitt remissyttrande över fjolårets motioner, är endast en del av hela problemet. Men det är en viktig del som vi anser borde vara en bidragande orsak till att en översyn av medborgarskapslagstiftningen borde ske.

Remissbehandlingen av årets motioner

Utskottet har berett barnavårdsnämnderna i Borås, Stockholm och Västerås tillfälle att yttra sig över motionerna I: 16 och II: 65. Den av motionärerna begärda översynen av medborgarskapslagstiftningen tillstyrks i alla yttrandena.

Barnavårdsnämnden i Borås anför följande.

Nämndens och dess barnavårdsmäns erfarenheter av nu gällande medborgarskapslagstiftning har hittills huvudsakligen varit begränsade till invandrare från de nordiska länderna och sådana invandrare som varit statslösa. Likheten i samhällsskick och levnadsförhållanden, kortare hemvisttid för naturalisation samt det förhållandet att invandraren från annat nordiskt land praktiskt taget åtnjuter alla de sociala förmåner, som kommer svenska medborgare till del, eliminerar till stor del de komplikationer som ett utländskt medborgarskap medför. På senaste tiden har emellertid förekommit en invandring från vissa sydeuropeiska och asiatiska stater, vilken dock hittills icke i någon större omfattning gjort sig märkbar i nämndens verksamhet. Det kan dock förväntas, att invandringen i fråga kommer att medföra ökat antal äktenskap mellan utlänningar och svenskar och att komplikationer kan uppstå för de barn som föds i dylika äktenskap eller för barn i utomäktenskapliga förbindelser. Vid skilsmässa eller dödsfall kan särskilt det förhållandet, att vissa sociala förmåner är knutna till svenskt eller annat nordiskt medborgarskap missgynna de barn som icke har dylikt medborgarskap. Som motionärerna framhåller kan den bristande överensstämmelsen mellan olika länders medborgarskapslagstiftning även medföra att barn kan komma att helt sakna medborgarskap. Under återopande av det anförda får nämnden uttala, att den med hänsyn till det stora antalet utlänningar som vistas och har sin utkomst här i landet finner det påkallat med den översyn av medborgarskapslagstiftningen som motionärerna föreslagit.

Barnavårdsnämnden i Stockholm återopar som sitt eget yttrande ett av t. f. barnavårdsdirektören Folke Edvall avgivet tjänsteutlåtande vari anför följande.

Inom barnavårdsnämnden uppkommer frågeställningar, föranledda av barns medborgarskap, främst vid nämndens barnavårdsmannaavdelning. Antalet utländska föräldrar i ärenden, där barnavårdsman är förordnad i Stockholm, har ökat väsentligt under senare år. Huvudparten är dock medborgare i de nordiska länderna, främst Finland. Till följd av likheten i lagstiftning och ingångna konventioner är de i mindre mån berörda av de problem motionärerna önskar lösa. Utomäktenskapligt födda barn till utländska män samt inomäktenskapligt födda barn till utländsk kvinna och svensk man berörs heller inte. Gruppen av barnavårdsmannaärenden, som kan påverkas av ändrad medborgariagstiftning, blir således förhållandevis liten. Till följd av de komplikationer, som kan uppstå i dessa fall, intar emellertid gruppen en särställning, som ibland innebär nackdelar för barnen, osäkerhet för vårdnadshavarna och större krav på insats från barnavårdsmännens sida.

Vissa sociala förmåner är för närvarande beroende av barnets medborgarskap. Således kan ett barn, som saknar svenskt medborgarskap (eller med-

borgarskap i något av de nordiska länderna) som regel erhålla allmänt barnbidrag först sex månader efter inflyttning till landet, oavsett föräldrarnas medborgarskap. Bidragsförskott utgår för barn med nordiskt medborgarskap och dessutom för barn, vars vårdnadshavare är nordisk medborgare. Uteslutna från möjligheten att få bidragsförskott är således utomäktenskapligt födda barn, vilkas moder är vårdnadshavare och inte medborgare i nordiskt land, samt inomäktenskapligt födda barn till fader, som är ensam vårdnadshavare och inte medborgare i nordiskt land. De nämnda två kategorierna, vilka går miste om förmåner på grund av sitt medborgarskap, skulle givetvis minska, om svenskt medborgarskap kunde erhållas av alla barn till svenska medborgare, oavsett om barnet fötts utom eller inom äktenskap. Väsentligare ur barnavårdssynpunkt synes dock medborgarskapsfrågan vara i de fall, då föräldrarna är oense om vem som skall ha vårdnaden om barnet. När det gäller inom äktenskapet födda barn till svensk moder och utländsk fader, kan modern, även om hon efter skilsmässa erhållit vårdnaden om barnet, inte erhålla myndigheternas hjälp för att hävda sin rätt, om barnet förs ur landet mot hennes vilja. I detta sammanhang bör nämnas, att ett flertal länder har sådana medborgarskapsbestämmelser, att ett utomäktenskapligt barn till svensk moder erhåller såväl svenskt medborgarskap som medborgarskap i sin faders stat.

Dubbla medborgarskap synes i och för sig inte medföra några svårigheter för barnen. Faderns betydelse för barnens utveckling framhålles allt mer av barnpsykologer och annan expertis. Den svenska lagen utgår också ifrån att den av föräldrarna, som inte har del i vårdnaden, har rätt till umgänge med barnet. Trolovningsbarn har rätt att bära faderns släktnamn och det föreligger ömsesidig arvsrätt dem emellan. Det kan mot bakgrund av bland annat dessa förhållanden synas befogat, att barnen även får samma medborgarskap som fadern.

Än starkare synes skälen vara för att inom äktenskapet födda barn till svensk kvinna och utländsk man alltid borde bli svenska medborgare. Under äktenskapet är enligt svensk rätt både modern och fadern vårdnadshavare och förmyndare för barnen. I de fall äktenskapet upplöses och modern blir ensam vårdnadshavare och förmyndare, framstår det som egendomligt, att barnet inte har samma medborgarskap som modern. En översyn av gällande bestämmelser i vad avser medborgarskap för här i riket bosatta barn, där endast den ena av föräldrarna är svensk medborgare, bör således tillstyrkas.

Barnavårdsnämnden i Västerås yttrar följande.

Barnavårdsnämnden har i sitt arbete inte i någon nämnvärd omfattning kommit i beröring med sådana i motionen framhållna komplikationer som kan uppstå för barn med den nuvarande lagstiftningen. I enstaka fall har dock nämnden fått uppmärksamheten riktad på de för barnet ogynnsamma konsekvenserna av att inte vara svensk medborgare. Det gäller då främst barn som efter föräldrarnas skilsmässa växt upp hos en svensk moder och som haft kontakt enbart med svensk miljö och kanske fått kännedom om sitt främmande medborgarskap först sedan det blivit aktuellt att söka pass för utlandsresa eller för anställning till sjöss. Följderna av att inte vara svensk medborgare kan i en rad olika sammanhang medföra en sådan särställning för barnet att det — som framhålles i motionen — kan sägas skapa en känsla av främlingskap.

Enligt uppgift från Västerås statistikkontor var inom det område som för närvarande motsvaras av Västerås stad 9 997 personer utrikesfödda eller 9,4 % av totalfolkmängden och 1 607 eller 1,5 % var inrikesfödda utan svenskt medborgarskap.

Med hänsyn till att denna fråga kan väntas få allt större aktualitet finner barnavårdsnämnden att de sociala synpunkter som vid sidan av andra kan läggas på frågan är så pass betydelsefulla att en översyn av den gällande lagstiftningen måste sägas vara väl motiverad.

Propositionen nr 158

De vid propositionen fogade lagförslag som ankommer på första lagutskottets behandling har följande lydelse.

1) Lag

angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap

Härigenom förordnas, dels att 6, 8, 9 och 12 §§ lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 9 a §, av nedan angiven lydelse.

(Nuvarande lydelse)

Konungen äger på ansökan till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning som

1. fyllt aderton år;
2. sedan sju år har hemvist här i riket;
3. fört en hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj.

Finnes det — — — — —

Förlorar sökande, som har utländskt medborgarskap, ej detta i och med sin naturalisation utan fordras härför medgivande av den utländska statens regering eller an-

(Föreslagen lydelse)

6 §.

Utlänning, som

1. fyllt aderton år;
2. sedan sju år har hemvist här i riket;
3. fört en hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj,

kan på ansökan upptagas till svensk medborgare (naturaliseras). Fråga om naturalisation prövas av den centrala utlänningsmyndighet som avses i 3 § utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193).

— angivna villkoret.

Förlorar sökande, som har utländskt medborgarskap, ej detta i och med sin naturalisation utan fordras härför medgivande av den utländska statens regering eller an-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nan myndighet, må som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgas, att sökanden inför den länsstyrelse *Konungen* bestämmer inom viss tid styrker att dylikt medgivande lämnats. Det åligger länsstyrelsen att meddela beslut, huruvida behörigt bevis företetts.

Då utlänning enligt denna paragraf upptages till svensk medborgare, bestämmer *Konungen* huruvida naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under aderton år.

nan myndighet, må som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgas, att sökanden inför den länsstyrelse *som den centrala utlänningsmyndigheten* bestämmer inom viss tid styrker att dylikt medgivande lämnats. Det åligger länsstyrelsen att meddela beslut, huruvida behörigt bevis företetts.

Då utlänning enligt denna paragraf upptages till svensk medborgare, bestämmer *den centrala utlänningsmyndigheten*, huruvida naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under aderton år.

8 §.¹⁾

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap, när han fyller tjugutvå år. På dessförintinnan gjord ansökan må dock *Konungen* medgiva att medborgarskapet bibehålles.

När någon — — — — — svensk medborgare.

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap, när han fyller tjugutvå år. På dessförintinnan gjord ansökan må dock *den centrala utlänningsmyndigheten* medgiva att medborgarskapet bibehålles.

9 §.

Konungen må på ansökan befria den som är eller önskar bliva utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap. Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som villkor för befrielsen stadgas, att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annan stat.

Den centrala utlänningsmyndigheten må på ansökan befria den som är eller önskar bliva utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap. Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som villkor för befrielsen stadgas, att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annan stat.

¹ I prop. 1968:128 föreslås 8 § andra stycket få ändrad lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

9 a §.

Om särskilda skäl föreligga, äger den centrala utlänningsmyndigheten överlämna ärende som avses i 6 §, 8 § första stycket eller 9 § till Konungen för avgörande.

12 §.

Talan mot länsstyrelses beslut i ärende enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Talan mot den centrala utlänningsmyndighetens eller länsstyrelses beslut föres genom besvär hos Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1969.

2) Lag

angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 9 april 1965 (nr 94) om polisregister m. m.

Härigenom förordnas, att 3 och 5 §§ lagen den 9 april 1965 om polisregister m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

3 §.

Utdrag av ————— göres av

1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, *statens utlänningskommission*, länsstyrelse, polischef eller allmän åklagare;

1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, *den centrala utlänningsmyndigheten*, länsstyrelse, polischef eller allmän åklagare;

2. annan myndighet — — — — — upplysningen meddelas.

5 §.

Rikspolisstyrelsen må, enligt föreskrifter som Konungen utfärdar, i tryck eller på annat lämpligt sätt mångfaldiga och till länspolischefer

Rikspolisstyrelsen må, enligt föreskrifter som Konungen utfärdar, i tryck eller på annat lämpligt sätt mångfaldiga och till länspolischefer

(Nuvarande lydelse)

ferna, polischeferna, *statens utlänningskommission* samt poliscentralerna i Danmark, Finland och Norge sända sammanställningar av uppgifter från polisregister om domar, beslut, anstaltsvistelser, avlägsnanden ur riket och andra förhållanden av betydelse för brottsbekämpandet i fråga om personer som gjort sig skyldiga till svår eller vanemässig brottslighet eller asocialitet.

(Föreslagen lydelse)

na, polischeferna, *den centrala utlänningsmyndigheten* samt poliscentralerna i Danmark, Finland och Norge sända sammanställningar av uppgifter från polisregister om domar, beslut, anstaltsvistelser, avlägsnanden ur riket och andra förhållanden av betydelse för brottsbekämpandet i fråga om personer som gjort sig skyldiga till svår eller vanemässig brottslighet eller asocialitet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1969.

Föredraganden

Vid lagrådsremissen anförde *föredraganden, chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson*, följande.

Ändring i medborgarskapslagen

År 1963 tillsatte Kungl. Maj:t den s. k. departementsutredningen, som fick i uppdrag att bl. a. undersöka möjligheterna att befria Kungl. Maj:t från alla förvaltningsärenden av rutinbetonad karaktär och överföra dem till annan myndighets handläggning. Syftet med en sådan överflyttning skulle vara att stärka statsdepartementets ställning som organ för den centrala planeringen och ge dem ökade möjligheter att ägna sig åt frågor angående de större och viktigare riktlinjerna för den samhällseliga verksamheten. På förslag av departementsutredningen har en rad decentraliseringsåtgärder genomförts.

Enligt utredningsdirektiven för den år 1961 tillkallade sakkunnige för översyn av den svenska medborgarskapslagstiftningen skulle utredningsmannen också ta upp frågan om decentralisering av medborgarskapsärenden som f. n. prövas av Kungl. Maj:t efter beredning inom justitiedepartementet. I direktiven framhölls att många av dessa ärenden, särskilt de som avser medborgare i andra nordiska länder, är av rutinartad karaktär. Utredningsmannen borde undersöka möjligheterna att låta dessa nordiska ärenden prövas av länsstyrelserna, som redan avgör medborgarskapsärenden av anmälningskaraktär. Utredningsmannen borde vidare överväga om inte en sådan decentralisering skulle kunna genomföras även beträffande vissa icke-nordiska ärenden.

Sedan långt tillbaka har utlänning som bosatt sig här i landet kunnat vinna erkännande som svensk undersåte. I lag reglerades möjligheten att få svenskt medborgarskap genom naturalisation först år 1858. Genom en grundlagsändring nämnda år fastslogs i regeringsformen att Kungl. Maj:t ägde att genom naturalisation uppta utländsk man till svensk medborgare i den ordning och under de villkor som bestämdes i särskild lag. I den samtidigt utfärdade s. k. naturalisationslagen reglerades ordningen och villkoren för naturalisation. Ordningen med Kungl. Maj:t som naturalisationsbeviljande myndighet har sedan varit grundlagsfäst fram till år 1965. Genom ett då infört tillägg till 33 § RF öppnades möjlighet att genom föreskrift i medborgarskapslagen tillägga annan myndighet än Kungl. Maj:t befogenhet att avgöra naturalisationsärenden. I motiveringen till grundlagsändringen erinrades om departementsutredningens uppdrag att undersöka möjligheterna att flytta över en del ärenden från Kungl. Maj:t till annan myndighet och om det uppdrag att undersöka frågan om att överföra beslutanderätten i vissa medborgarskapsärenden från Kungl. Maj:t till underlydande organ som den år 1961 tillkallade utredningsmannen hade fått. I den mån det visade sig föreligga förutsättningar att frigöra Kungl. Maj:t från befattning med mer eller mindre rutinbetonade ärenden på medborgarskapsområdet ansågs sådan decentralisering böra genomföras så snabbt som möjligt.

Utredningsmannen för översyn av medborgarskapslagstiftningen lade i mars 1966 fram sitt förslag i decentraliseringsfrågan. Han förklarar, att behovet att koncentrera departementens arbete successivt torde ha känts allt starkare sedan utredningsdirektiven meddelades. Han har därför ansett det ligga i linje med departementsutredningens syfte att undersöka möjligheterna att från Kungl. Maj:t till annan myndighet flytta över samtliga naturalisationsärenden och inte bara sådana av rutinbetonad art. Hans överväganden mynnar ut i förslaget att beslutanderätten i samtliga naturalisationsärenden flyttas från Kungl. Maj:t och anförtros ett centralt ämbetsverk, vars beslut dock skall kunna överklagas hos Kungl. Maj:t. Förslaget har fått ett genomgående positivt mottagande vid remissbehandlingen.

Innan jag går närmare in på utredningsmannens förslag, vill jag lämna några upplysningar om den nuvarande handläggningen av naturalisationsärendena. Antalet till justitiedepartementet inkomna ansökningar om svenskt medborgarskap uppgick till 6 622 år 1966, 6 667 år 1967 och 3 781 första halvåret 1968. Antalet avgjorda ärenden var samma perioder 7 116, 6 041 resp. 3 151. Kungl. Maj:ts beslut innebar avslag i 305 fall år 1966, i 461 fall år 1967 och 258 fall första halvåret 1968. Som framhölls i direktiven till 1961 års utredning om översyn av medborgarskapslagstiftningen vållar de ärenden som avser nordiska medborgare i allmänhet inga problem i utredningshänseende och är mestadels lätta att bedöma, bl. a. på grund av att en tämligen fast praxis har utbildats på detta område. Uppgifter saknas om

hur många av de under senare år inkomna och avgjorda ärendena som avsåg nordiska medborgare. En ungefärlig uppfattning härom kan man dock få genom att se hur många nordiska medborgare som har ingått bland de under senare år naturaliserade utlänningarna. Till svenska medborgare upptog Kungl. Maj:t tillhoppa 42 151 utlänningar under femårsperioden 1961—1965, 10 318 år 1966 och 8 099 år 1967. Av dessa var andelen nordiska medborgare under 1961—1965 i medeltal 43 % vart och ett av åren, medan den under vartdera året 1966 och 1967 uppgick till 44 %. Man kan således anta att närmare hälften av de årligen handlagda ärendena avser nordiska medborgare och därför till alldeles övervägande del är av rutinbetonad karaktär. Också en del av de utomnordiska ärendena är av sådan art. Deras andel i den totala mängden av utomnordiska ärenden är dock svår att bedöma. Utredningsmannen har funnit att 73 % av samtliga de naturalisationsärenden som avgjordes år 1961 bedömdes som klara bifalls- eller avslagsfall.

Som »klara» ärenden betecknar han sådana där utgången framstod som tämligen given om rådande praxis följdes. Man har emellertid anledning att betvivla att andelen »klara» ärenden är lika stor i dag. Under senare år har nämligen antalet naturalisationsansökningar från medborgare i avlägset belägna länder ökat avsevärt. I dessa ärenden är det i allmänhet vanligare än i andra ärenden att pröva om sökanden uppfyller villkoren för naturalisation eller om sådana förhållanden föreligger att dispens från dessa villkor kan ges.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt är det uppenbart att handläggningen av naturalisationsärenden innebär en stor arbetsbelastning för Kungl. Maj:t. Det är därför angeläget att dessa ärenden i största möjliga utsträckning förs över till annan myndighet som ett led i de förut nämnda strävandena att stärka statsdepartementens ställning som organ för den centrala planeringen. Olika åtgärder har redan vidtagits på andra områden för att flytta den mera löpande förvaltningsverksamheten från Kungl. Maj:t till de centrala ämbetsverken och andra organ utanför departementen. I linje härmed bör en principiell utgångspunkt för behandlingen av ifrågakvarande ärende vara att naturalisationsärenden skall handläggas och avgöras av Kungl. Maj:t bara om starka skäl talar därför.

Vad först angår den rent statsrättsliga aspekten på denna fråga kan det med hänsyn till den utformning som 33 § RF fick genom 1965 års ändring av paragrafen inte anses föreligga något formellt hinder mot att föra över beslutanderätten i samtliga naturalisationsärenden till annan myndighet än Kungl. Maj:t. Motiveringarna för ändringen tog emellertid sikte främst på ärenden av rutinkaraktär. Även andra ärenden bör dock kunna komma i fråga under förutsättning att de handläggs av kvalificerad myndighet och att det skapas betryggande skydd för sökandens rättssäkerhet.

Utredningsmannen har som underlag för sitt förslag lagt ett bedömande

huruvida principiella betänkligheter föreligger mot att överge ordningen med Kungl. Maj:t som enda naturalisationsbeviljande myndighet. I denna fråga framhåller han att en naturalisation påverkar utlännings rättsliga och faktiska ställning i många betydelsefulla hänseenden. Utfallet av en naturalisationsansökan har därför stor vikt för sökanden. Med hänsyn till den utveckling mot större jämställdhet mellan svenska medborgare och här stadigvarande bosatta utlännningar som har ägt rum finner utredningsmannen emellertid medborgarskapsfrågan numera inte ha samma ingripande betydelse som under tidigare skeden. På grund av den mycket kraftiga ökningen av antalet invandrare till Sverige under de båda senaste decennierna har också antalet naturalisationsärenden stigit avsevärt och därmed även antalet okvalificerade, ofta rent rutinmässiga ärenden. En sådan utveckling måste enligt utredningsmannen försvaga skälen för att av några höghets-synpunkter i princip motsätta sig varje överföring av beslutanderätten i naturalisationsärendena från Kungl. Maj:t. Liksom remissinstanserna delar jag denna ståndpunkt och anser att det inte av dessa skäl finns anledning att avvisa tanken på att avlasta Kungl. Maj:t naturalisationsärendena.

Utredningsmannen har till närmare överväganden tagit upp tre alternativ till lösning av decentraliseringsfrågan. Det först diskuterade alternativet går ut på en decentralisering till länsstyrelserna av enbart sådana ärenden i vilka sökanden är medborgare i annat nordiskt land. Det andra alternativet innebär att länsstyrelserna tilläggs beslutanderätten i »klara» ärenden. Enligt båda dessa lösningar skulle beslutanderätten i de icke delegerade ärendena ligga kvar hos Kungl. Maj:t. Som ett tredje alternativ för utredningsmannen fram tanken att helt befria Kungl. Maj:t från befattning i första instans med naturalisationsärenden. En total decentralisering till länsstyrelserna anser han emellertid inte böra komma i fråga. Som beslutsmyndighet enligt detta alternativ förordar han i stället den centrala utlänningsmyndighet som skall finnas enligt 3 § Util. Han tar härvid sikte på den permanenta centrala myndighet för utlänningsfrågor som utlänningsutredningen vid tiden för avgivandet av utredningsmannens betänkande avsåg att föreslå bli inrättad i stället för statens utlänningskommission. Utlänningsutredningen har som förut nämnts sedermera föreslagit att ett sådant centralt verk inrättas.

Efter att närmare ha belyst de olika alternativens för- och nackdelar uttalar utredningsmannen som sin uppfattning att det tredje alternativet — överflyttning av beslutanderätten i samtliga naturalisationsärenden till den centrala utlänningsmyndigheten — framstår som klart överlägset de båda andra lösningarna. Som motivering till sitt ställningstagande anför han i huvudsak följande skäl. Det tredje alternativet tillgodoser bäst önskemålet att avlasta Kungl. Maj:t befattning med medborgarskapsärendena. Det ger också bättre garantier för en likartad bedömning av ärendena utan att man fördenskull — som vid decentralisering till länsstyrelserna

— torde behöva ytterligare författningsmässigt reglera tillämpningen av medborgarskapslagens bestämmelser. Dessutom skapas förutsättningar för en värdefull samordning mellan besluten i medborgarskapsfrågor och de avgöranden som utlänningsmyndigheten har att träffa på andra områden beträffande utlännningar som vistas här i landet. De problem av handläggningsteknisk natur som en spridning av beslutanderätten på länsstyrelserna skulle föra med sig, bl. a. när det gäller att inhämta material för bedömningen från centrala myndigheter, kommer vidare inte att göra sig gällande, om det tredje alternativet väljs.

På dessa grunder har också en stor majoritet av remissinstanserna förordat detta tredje alternativ. Endast statskontoret har ställt sig avvisande till förslaget att ändra handläggningen av medborgarskapsärendena. Statskontoret förordar i stället att nuvarande ordning får bestå t. v. och att frågan om decentralisering till länsstyrelserna tas upp senare, om länsförvaltningsutredningens förslag att inrätta särskilda rättsavdelningar vid länsstyrelserna genomförs.

För utredningsmannens förslag talar i främsta rummet att det, som jag har sagt, är angeläget att utan dröjsmål i möjligaste mån befria Kungl. Maj:t från den omfattande och betungande handläggningen av naturalisationsärendena. Större delen av ärendena är sådana som från bedömningssynpunkt kan betecknas som förhållandevis enkla och i vilka prövningen i stor utsträckning är huvudsakligen formell. Inte så få naturalisationsärenden är emellertid komplicerade. Sådana ärenden bör prövas av annan myndighet än Kungl. Maj:t bara under förutsättning att prövningen kommer att göras hos specialicerad myndighet. Endast ett permanent centralt ämbetsverk torde kunna fylla de krav som måste ställas på beslutsmyndigheten. Även om särskilda rättsavdelningar skulle komma att inrättas vid länsstyrelserna, framstår en total decentralisering till dessa som olämplig. Jag tänker då på svårigheterna vid en decentralisering till länsstyrelserna att säkerställa en likartad bedömning av ensartade naturalisationsärenden.

Naturalisationsärendena kan i regel inte före ärendenas materiella prövning rubriceras som »klara» eller svårbedömda. Med hänsyn härtill anser jag liksom utredningsmannen och nästan alla remissinstanserna att det inte är en framkomlig väg att föra över endast »klara» ärenden från Kungl. Maj:t till den centrala utlänningsmyndighetens eller annan myndighets prövning.

I det föregående har jag förklarat att jag ansluter mig till utlänningsutredningens uppfattning att det bör finnas en central utlänningsmyndighet för handläggning av utlänningsfrågor. Jag avser att senare i dag ta upp frågan om vilket organ som skall anförtros denna uppgift. Jag avser därvid att föreslå att ett fristående och permanent centralt ämbetsverk för utlänningsfrågor inrättas den 1 juli 1969. Verket avses skola få en sådan verksamledning och sådan organisation i övrigt att förutsättningar finns för att

dess handläggning av medborgarskapsfrågor blir fullt tillfredsställande.

Ytterligare ett par villkor bör enligt min mening ställas upp för en överflyttning av beslutanderätten i samtliga naturalisationsärenden till den centrala utlänningsmyndigheten. Jag vill först erinra om att det vid prövningen av naturalisationsvillkor och dispensfrågor i de nordiska ärendena har utbildats en tämligen fast praxis. Dessa ärenden är i allmänhet inte av sådan karaktär att prövningen bör företas av Kungl. Maj:t. Detsamma gäller åtskilliga ansökningar från utomnordiska medborgare. Däremot kan det diskuteras om inte vissa andra ärenden bör förbehållas Kungl. Maj:ts prövning. Om beslutanderätten i naturalisationsärendena flyttas över till en central myndighet, bör denna vid sin prövning av ärendena i största möjliga utsträckning följa samma principer som Kungl. Maj:t nu gör. Givetvis uppkommer tid efter annan anledning att ändra praxis, bl. a. på grund av förskjutningar i den allmänna utlänningspolitiken. Ärenden, i vilka fråga uppkommit att genomföra en sådan ändring som får särskild räckvidd och betydelse, exempelvis för bedömningen av ett stort antal ärenden i framtiden, synes böra avgöras av Kungl. Maj:t. Detsamma gäller de någon gång förekommande ärenden som har utrikespolitisk anknytning samt andra ärenden av särskilt grannlaga natur. Om den beslutande myndigheten hänskjuter ärenden av de slag som nu har berörts till Kungl. Maj:ts avgörande torde det emellertid vara möjligt att förena en total delegering med kravet att Kungl. Maj:t bör avgöra vissa ärenden. Vidare bör det enligt min mening för en delegering fordras att sökande i naturalisationsärende får rätt att hos Kungl. Maj:t överklaga myndighetens beslut i naturalisationsärende. Under nu angivna förutsättningar anser jag att man inte behöver hysa några betänkligheter mot att till en central utlänningsmyndighet i princip flytta över beslutanderätten i samtliga naturalisationsärenden, såväl de enkla som de kvalificerade.

Med hänvisning till det sagda förordar jag att beslutanderätten i samtliga naturalisationsärenden i princip förs över till det ämbetsverk som jag avser att föreslå bli inrättat för att fullgöra uppgiften som central utlänningsmyndighet. Detta föranleder ändring av 6 § medborgarskapslagen. I det följande återkommer jag till frågorna om sådan besvärsmöjlighet och möjlighet att hänskjuta ärende till Kungl. Maj:ts prövning som jag nyss har funnit böra uppställas som villkor för en generell överflyttning.

I sitt betänkande föreslår utredningsmannen att den centrala utlänningsmyndigheten tilläggs beslutanderätten även i sådana ärenden om bibehållande av resp. befrielse från svenskt medborgarskap som avses i 8 § första stycket och 9 § medborgarskapslagen. Förslaget har inte mött någon kritik under remissbehandlingen. En överflyttning till det centrala verket också av dessa ärenden, som f. n. handläggs av Kungl. Maj:t, anser jag ändamålsenligt. Jag ansluter mig därför även i denna del till utredningsmannens

förslag och förordar därav föranledda ändringar av 8 och 9 §§ medborgarskapslagen.

Om den nu förordade ordningen genomförs, kommer Kungl. Maj:t att som första instans i princip handlägga endast sådana medborgarskapsärenden som avses i 11 § andra stycket medborgarskapslagen, nämligen vissa förklaringsärenden. En sådan ordning skiljer sig i viss mån från hur man inom de övriga nordiska länderna handlägger sina naturalisationsärenden. I synnerhet gäller detta i förhållande till Danmark och Island, i vilka länder det krävs lagstiftningsmaktens medverkan i varje särskilt naturalisationsärende. I Finland beviljas naturalisation av republikens president. I Norge tillkommer beslutanderätten regeringen, som dock — med utnyttjande av en i den norska medborgarskapslagen intagen delegationsmöjlighet — har flyttat över denna befogenhet på justitiedepartementet som förvaltningsmyndighet. Förhållandena inom Norden är alltså redan olikartade i förevarande avseende. En delegering av de svenska naturalisationsärendena innebär således inte någon splittring av en befintlig enhetlighet och behöver därför inte inge några betänkligheter från nordisk synpunkt. Det väsentliga är att den nuvarande nordiska enhetligheten i fråga om medborgarskapsrättens materiella regler och deras tillämpning bevaras.

Utredningsmannens förslag att den centrala utlänningsmyndigheten skall få möjlighet att efter eget bedömande hänskjuta ärende till Kungl. Maj:ts prövning har kritiserats av en remissinstans. Denna har menat att en myndighet som tilläggs beslutanderätten på ett område också bör utöva beslutsfunktionen helt och odelat, såvida inte alldeles speciella skäl i något fall talar däremot. Jag delar i och för sig denna uppfattning. Som utredningsmannen har anfört kan emellertid i bedömningen av medborgarskapsärenden undantagsvis komma in ett utrikespolitiskt moment av sådan styrka att Kungl. Maj:t bör avgöra ärendet. Jag har nyss framhållit att också andra ärenden av särskilt grannlaga natur samt ärenden, i vilka avgörandet får särskild betydelse för prövningen av andra ärenden, bör avgöras av Kungl. Maj:t och inte av den centrala utlänningsmyndigheten. Till den senare kategorien ärenden hör framför allt sådana i vilka utlänningsmyndigheten avser att mjuka upp praxis i fråga om dispens från naturalisationsvillkoren. Att ärenden av detta slag bör hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande är särskilt angeläget mot den bakgrunden att ärenden, i vilka sådan ändrad praxis tillämpats, inte kan besvärsvägen bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning. En bestämmelse om hänskjutningsförfarandet bör tas in i medborgarskapslagen som en ny paragraf, betecknad 9 a §. Den centrala utlänningsmyndigheten bör således alltid hänskjuta avgörandet i de nyss nämnda ärendegrupperna till Kungl. Maj:t. Med hänsyn till att ett naturalisationsärende i enstaka fall kan vara av sådan känslig beskaffenhet att det — utan att tillhöra dessa kategorier ärenden — ändå bör avgöras av Kungl.

Maj:t, anser jag emellertid att föreskriften bör utformas inte som ett åläggande för den centrala utlänningsmyndigheten utan som en allmän rätt för denna att hänskjuta ärende till Kungl. Maj:ts prövning, när särskilda skäl föreligger. Jag utgår från att utlänningsmyndigheten kommer att undantagslöst utnyttja möjligheten att hänskjuta avgörandet till Kungl. Maj:t i de ärenden för vilka hänskjutningsförfarandet således i första hand är avsett. En bestämmelse, motsvarande den nu föreslagna, finns intagen i 47 § UtIL.

Talan mot den centrala utlänningsmyndighetens beslut i medborgarskapsärende bör, som utredningsmannen har föreslagit, få föras genom besvär hos Kungl. Maj:t. Enligt 2 § 15:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt prövas mål om beslut av länsstyrelse på grund av medborgarskapslagen av regeringsrätten. Besvär över utlänningsmyndighetens beslut bör däremot med hänsyn till prövningens natur avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet. I annat sammanhang kommer att närmare övervägas om inte dessa ärenden lämpligen bör handläggas inom inrikesdepartementet, till vilket det föreslagna nya ämbetsverket avses skola höra.

Som framgått av den tidigare redogörelsen har utredningsmannen och remissinstanserna, utöver vad jag hittills har berört, tagit upp vissa frågor beträffande handläggningen av medborgarskapsärendena inom den centrala utlänningsmyndigheten, särskilt möjligheterna att delegera beslutanderätten till tjänstemän under verkschefen. Länsstyrelsernas befattning med naturalisationsärendena efter en överflyttning av beslutanderätten till ett centralt verk har också diskuterats. I det avseendet har några remissinstanser uttalat sig för att länsstyrelserna bör befrias från sina nuvarande åligganden att ombesörja utredning och avge yttranden i de ärenden som enligt förslaget i fortsättningen skall prövas av den centrala utlänningsmyndigheten.

Jag avser att senare i dag ta upp frågan om sammansättningen av verksledningen för det nya centrala ämbetsverket för utlänningsfrågor. Avsikten är att förslag till organisation i övrigt av det nya ämbetsverket, bl. a. handläggningen inom verket av medborgarskapsärenden, skall läggas fram under våren 1969. Frågorna om beslutsfunktionerna inom verksledningen och i vilken omfattning delegation av beslutanderätten i medborgarskapsärenden skall tillåtas torde få avgöras i samband med att instruktion för det nya ämbetsverket fastställs. I det sammanhanget får ställning också tas till frågan om det är möjligt och lämpligt att befria länsstyrelserna från deras nuvarande uppgifter med avseende på handläggningen av naturalisationsärenden.

Som jag sagt bör den centrala utlänningsmyndigheten vid sin prövning av medborgarskapsärendena följa principer som nu iaktas av Kungl. Maj:t i dessa ärenden. I likhet med utredningsmannen anser jag det inte nödvändigt eller ens önskvärt att binda utlänningsmyndighetens tillämpning av medborgarskapslagens bestämmelser genom särskilda föreskrifter i för-

fattningsform. Jag avser att här lämna en redogörelse för huvuddragen i Kungl. Maj:ts nuvarande praxis i de vanligaste typerna av naturalisationsärenden. Därigenom torde tillräcklig ledning lämnas för det nya verkets prövning av dessa ärenden. Genom sina avgöranden i besvärärenden och hänskjutna ärenden kan Kungl. Maj:t skapa nya riktlinjer för utlänningsmyndigheten eller få till stånd ändringar i förhållande till tidigare praxis.

— — —

Ändringarna i medborgarskapslagen bör träda i kraft den 1 juli 1969, då den nya centrala utlänningsmyndigheten skall inrättas enligt det förslag som jag avser att lägga fram senare i dag. Lagändringarna föranleder följdändringar i kungörelsen med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av medborgarskapslagen. Denna fråga torde få anmälas för Kungl. Maj:t sedan riksdagen har fattat beslut om lagförslaget.

Lagen om polisregister m. m.

Enligt 3 § skall utdrag av eller upplysning om innehållet i polisregister meddelas, när framställning därom görs av bl. a. statens utlänningskommission. I 5 § sägs att rikspolisstyrelsen får enligt särskilda föreskrifter av Kungl. Maj:t mångfaldiga och till bl. a. statens utlänningskommission sända sammanställningar av vissa uppgifter från polisregister.

I 3 § UtIL föreskrivs att det skall finnas en central utlänningsmyndighet. Denna myndighet åläggs enligt olika bestämmelser i lagen en rad uppgifter. Vilken myndighet som skall vara central utlänningsmyndighet överlämnar lagen emellertid åt Kungl. Maj:t att bestämma. Med hänsyn härtill är det mest ändamålsenligt att bestämmelser om den centrala utlänningsmyndigheten i andra lagar än UtIL liksom i denna hänför sig till myndighetens funktion och inte till Kungl. Maj:ts beslut om vilken myndighet som fungerar som central utlänningsmyndighet. Jag föreslår att 3 och 5 §§ lagen om polisregister ändras i enlighet härmed.

Kungl. Maj:ts praxis i naturalisationsärenden

Följande redogörelse för praxis i naturalisationsärenden är intagen i en bilaga till lagrådsremissen.

Beträffande tillämpningen av medborgarskapslagen bör till en början helt allmänt framhållas att hänsyn alltid måste tas till den inom svensk medborgarskapsrätt hävdade principen att såväl dubbelt eller flerfaldigt medborgarskap som statslöshet bör undvikas. Vidare bör nämnas att principen om familjens medborgarrättsliga enhet inte upprätthålls i samma utsträckning som vid medborgarskapslagens tillkomst. Särskilt gäller detta äkta

makar, oavsett kön. Slutligen bör erinras om att prövningen av medborgarskapsärendena i allt större omfattning sker med beaktande av den medborgar- och privaträttsliga lagstiftningen i sökandens hemland.

6 § *medborgarskapslagen* innehåller bestämmelser om villkor för naturalisation. Beträffande två av villkoren, kraven på att sökanden »fört en hederlig vandel» och »har möjlighet att försörja sig och sin familj», äger en skönsprövning rum. Sådan prövning sker också vid bedömningen av när förutsättningar föreligger för dispens från något eller några av naturalisationsvillkoren.

Naturalisationsålder

När sökanden är mellan 18 och 21 år tas hänsyn till myndighetsåldern i hemlandet bl. a. för att undvika dubbelt medborgarskap. Viss betydelse tillmäts vårdnadshavarens inställning till ansökningen. Någon övre åldersgräns tillämpas inte. Den som är omyndigförklarad kan naturaliseras på ansökan av sin förmyndare. För bifall fordras särskilda skäl.

I samband med adoption av barn finns två typer av naturalisationsärenden. Om adoptionen är fullbordad antingen genom beslut av svensk domstol eller genom utomlands meddelat beslut, som godkänts av Kungl. Maj:t, och adoptivföräldrarna har gjort naturalisationsansökningen, bifalls denna regelmässigt. Om naturalisationsärendet gäller ett utländskt barn, som ännu ej är adopterat men som en ensamstående svensk eller svenska makar ämnar adoptera, kan barnet naturaliseras före adoptionen, om det enligt barnets hemlands lag är svårt eller omöjligt att genomföra adoption utan att barnet dessförinnan har fått svenskt medborgarskap. Därvid fordras yttrande av barnavårdsmyndighet att den planerade adoptionen är till barnets bästa.

Barn under 18 år upptas som regel till svensk medborgare tillsammans med utländsk vårdnadshavare. För att ansökan om självständig naturalisation av barn med hemvist i Sverige och fött i bestående äktenskap mellan svensk mor och utländsk far skall tas upp till prövning krävs i princip gemensam ansökan av föräldrarna.

Det kan här anmärkas att medborgarskapslagstiftningen i åtskilliga av de länder, från vilka invandrare söker sig till Sverige, inte obetingat föreskriver förvärv av faderns medborgarskap för utomlands fött barn, när modern har främmande medborgarskap. Av denna typ är lagstiftningen i t. ex. Bulgarien, Jugoslavien, Rumänien, Sovjetunionen och Tjeckoslovakien. Barn i äktenskap mellan svensk kvinna och man från något av dessa länder blir därför enligt vår medborgarskapslag svensk medborgare vid födelsen, om denna äger rum här i landet.

Hemvist i Sverige

Medborgarskapslagen förutsätter att den sjuåriga hemvisttiden skall ha varit oavbrutet fram till naturalisationen. Man bortser emellertid från tillfälliga avbrott som inte har hindrat sökandens anpassning till svenska förhållanden.

Personer som vistas i Sverige med diplomatisk immunitet anses inte äga hemvist här, ej heller deras barn under 18 år.

Från hemvistvillkoret ges i många fall dispens. Med stöd av den allmänna dispensregeln i 6 § beträffande danska, finländska, isländska och norska medborgare har hemvistkravet för de nordiska medborgarna i praxis sänkts till fem år.¹)

Den i 6 § angivna dispensgrunden »gagn för riket» tillämpas restriktivt och nästan enbart på villkoret om hemvisttid.

Vid giftermål mellan infödd svensk medborgare och utlänning reduceras ofta kravet på hemvisttid förhållandevis mycket, om lagens övriga villkor anses uppfyllda. Äktenskapet måste ha haft viss varaktighet och sökanden skall ha visat en allmän anpassning i det svenska samhället. Om den svenska parten i äktenskapet är naturaliserad svensk medborgare, är praxis strängare. Kravet på hemvisttid kan reduceras för såväl utländsk man som utländsk kvinna.

Full hemvisttid fordras inte för barn i äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk man, när ansökan om naturalisation ges in av båda föräldrarna eller, om äktenskapet är upplöst, av vårdnadshavaren om han är svensk medborgare. Hemvistkravet efterges också i naturalisationsärenden i samband med adoption av barn.

Även i många andra fall ges dispens i större eller mindre utsträckning från hemvistkravet. Bland sådana kan nämnas hemvändande emigrant eller medlem av svensk folkspillra utomlands samt personer, anställda på svenskt fartyg eller i svenskt företag utomlands.

Hederlig vandel

Frågan i vad mån brott, som har begåtts av en naturalisationssökande, skall vara diskvalificerande är beroende av tidpunkten för brottet och brottets art. Upprepad brottslighet, som inte upphört åtminstone några år före naturalisationstillfället, anses inte förenlig med lagens vandelsvillkor.

Vandelsanmärkningar av annat slag t. ex. misskötsamhet i arbetet, försummad underhållsplikt och annan ovillighet att göra rätt för sig kan föranleda avslag på naturalisationsansökan. Sådant avslag meddelas i princip när underhållsskuld till barn föreligger.

¹ I prop. 1968:128 har Kungl. Maj:t förutskickat den ändringen av praxis att för naturalisation av nordiska medborgare normalt inte skall krävas längre hemvisttid än tre år.

Försörjningsförmåga

Kravet på försörjningsförmåga har till följd av den allmänna samhällsutvecklingen blivit mer och mer nyanserat. Till kategorier som anses fylla kravet hör nu unga studerande med normal studieprestation, person som blir berättigad till ålderspension eller förtidspension som svensk medborgare, änka i arbetsför ålder med pensionsförmåner tillräckliga för hennes och hennes barns försörjning och person som på grund av arbetsbrist blivit permitterad.

Kunskap i svenska språket

Vid prövning av naturalisationsansökan beaktas om sökanden behärskar svenska språket. Ofta bortses från bristande kunskaper i detta hänseende. Så brukar t. ex vara fallet med en utlänning som flyttar in i landet vid mogen ålder, om han har anknytningar till yngre släktingar här och hans arbete inte är beroende av kunnighet i svenska språket. Inte heller brukar det krävas någon större kunskap i svenska språket av utländsk familj med goda vitsord, när i familjen ingår barn i eller strax under skolåldern. En sådan familj torde nämligen förhållandevis snart kunna lära sig det svenska språket.

Befrielse från utländskt medborgarskap

Föreskrift om att sökanden som villkor för naturalisation skall styrka att han har blivit befriad från sitt utländska medborgarskap meddelas endast om föreskriften tjänar något ändamål. En sådan föreskrift är givetvis inte aktuell, när sökanden enligt sitt hemlands lag automatiskt förlorar sitt medborgarskap vid förvärv av annat. Inte heller finns anledning att uppställa villkoret för medborgare i stat som inte erkänner befrielseinstitutet. För medborgare i land, där egen medborgare genom särskilt beslut kan befrias från medborgarskap i det landet, ges dock i regel sådan föreskrift.

Beträffande den praxis som tillämpas i ärenden enligt 8 § första stycket medborgarskapslagen kan här nämnas att ansökningar om behållande av svenskt medborgarskap har nästan undantagslöst bifallits när det gällt personer, tillhörande den första utom Sverige födda generationen. Även avkomling i senare led har fått behålla sitt svenska medborgarskap, när han visat samhörighet med Sverige.

Lagrådet

Lagrådet lämnade de lagförslag, som framlagts i propositionen nr 158, utan erinran.

UTSKOTTET

Första lagutskottet behandlar i detta utlåtande propositioner och motioner rörande bl. a. medborgarskap. I propositionerna nr 128 och 158 upptas bl. a. två konventioner rörande medborgarskapsfrågor samt två lagar som båda innebär ändring i medborgarskapslagen. Motionerna som behandlas är dels de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 16 och II: 65 om viss översyn av medborgarskapslagstiftningen och dels de i anledning av propositionen nr 128 väckta likalydande motionerna I: 978 och II: 1240.

I *propositionen nr 128* föreslås godkännande av 1961 års FN-konvention om begränsning av statslöshet och 1963 års europarådskonvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap. Propositionens förslag till lag angående ändring i medborgarskapslagen innebär att det skall bli lättare för medborgare i annat nordiskt land att vinna svenskt medborgarskap. Sålunda föreslås att kravet på hemvistid vid förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan enligt 10 § medborgarskapslagen sänks från tio till sju år samt att den undre åldersgränsen för sådan anmälan sänks från 21 till 18 år och att den övre åldersgränsen slopas. Förslaget innebär vidare att förlust av svenskt medborgarskap på grund av preskription enligt 8 § första stycket medborgarskapslagen inte skall inträda för den som under sammanlagt minst sju år har haft hemvist i annat nordiskt land. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1969. — Beträffande praxis i naturalisationsärenden förutskickas att den kommer att ändras så, att för bifall till ansökan om naturalisation av medborgare i annat nordiskt land normalt inte skall krävas, som f. n., fem års utan endast tre års hemvis i Sverige.

I anslutning till vad som föreslås i propositionen nr 142 till innevarande års riksdag angående riktlinjer för utlänningspolitiken, vilken proposition behandlas av statsutskottet i utlåtande nr 196, föreslås i *propositionen nr 158* att riksdagen antar en lag om ändring i utlänningslagen och en lag angående ändring i medborgarskapslagen. Dessutom innehåller sistnämnda proposition förslag till ett par formella ändringar i lagen om polisregister m. m. Av förslagen i propositionen nr 158 behandlas det som rör utlänningslagen av andra lagutskottet i utlåtande nr 73. De två andra lagförslagen behandlas av första lagutskottet i detta utlåtande. Förslaget rörande medborgarskapslagen innebär att beslutanderätten i bl. a. naturalisationsärenden förs över från Kungl. Maj:t till den centrala utlänningsmyndighet, som i propositionen nr 142 föreslås bli inrättad den 1 juli 1969. Mot denna myndighets beslut i medborgarskapsärende skall besvär kunna föras hos Kungl. Maj:t. Dessutom skall myndigheten kunna hänskjuta medborgarskapsärende till Kungl. Maj:t för avgörande, om det föreligger särskilda skäl, t. ex. att ären-

det har påtagliga utrikespolitiska aspekter eller på annat sätt är av särskilt grannliga natur eller är av principiell betydelse. Dessa ändringar i medborgarskapslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1969. — De nämnda ändringarna i lagen om polisregister m. m. föreslås gälla från och med den 1 januari 1969.

Vad först gäller den i propositionen nr 128 intagna europarådskonventionen upplyses att den har undertecknats av Österrike, Frankrike, Västtyskland, Italien, Holland, Norge och Storbritannien samt trätt i kraft sedan den ratificerats av Frankrike och Italien. Även Danmark och Norge torde ansluta sig. I konventionen uttalas inledningsvis att flerfaldigt medborgarskap är en källa till svårigheter och att en gemensam strävan att så långt som möjligt begränsa antalet fall av flerfaldigt medborgarskap medlemsstaterna emellan sammanfaller med Europarådets syfte. En av grundsatserna i konventionen är att en person, som efter egen ansökan blir medborgare i en stat, skall förlora sitt tidigare medborgarskap. — Med hänsyn till att ett medborgarskap medför inte bara rättigheter utan också skyldigheter är det tydligt att flerfaldigt medborgarskap kan vålla den enskilde allvarliga olägenheter. En ledande princip för vår medborgarskapslagstiftning har därför sedan gammalt varit att i möjligaste mån söka förhindra uppkomsten av fall av dubbla eller flerfaldiga medborgarskap. I likhet med departementschefen anser utskottet att europarådskonventionen på ett verkligt sätt kan bidra till en begränsning av sådana fall och att det därför från svensk synpunkt är anledning att verka för att konventionen vinner så vidsträckt anslutning som möjligt. Ett av de mest betydelsefulla exemplen på olägenheter med dubbla eller flerfaldiga medborgarskap är att en person kan bli ålagd militärtjänstgöring i mer än en stat. I konventionen finns särskilda regler för att förhindra sådana konsekvenser av medborgarskapslagstiftningen, något som synes vara av stort värde. I likhet med departementschefen anser utskottet att Sverige bör tillträda konventionen. Denna föranleder inga författningsändringar.

De i våras väckta motionerna I: 16 och II: 65 har indirekt visst samband med europarådskonventionen genom att vissa frågor rörande dubbelt medborgarskap behandlas även i dessa. I motionerna påstås inledningsvis att tillämpningen av medborgarskapslagen är restriktiv. De senaste årens invandring har medfört att allt flera barn föds här utan att bli svenska medborgare och detta har enligt motionärerna lett till stora komplikationer av praktisk, social och psykologisk natur. Enligt motionärerna bör betänkligheterna mot dubbelt medborgarskap få vika inför de svårigheter, som avsaknaden av svenskt medborgarskap medför för barn som växer upp här, och dubbelt medborgarskap kunna accepteras till dess barnet kommit upp i adertonårsåldern. Barnet bör då självt få välja medborgarskap. I motionernas hemställan begärs översyn av bestämmelserna om medborgarskap för

här i landet bosatta barn, av vars föräldrar endast den ena är svensk medborgare.

I motionsparet I: 978 och II: 1240 framhålls att en ändring i medborgarskapslagstiftningen i enlighet med syftet i motionerna I: 16 och II: 65 skulle innebära att Sverige i något större utsträckning än nu fick godkänna dubbelt medborgarskap för barn under 18 år, men att detta inte torde vara oförenligt med ett godkännande av europarådskonventionen, eftersom skyldighet att välja medborgarskap enligt motionerna skulle inträda vid 18 års ålder. Motionärerna hemställer därför att riksdagen i samband med godkännandet av konventionen såsom motivering antar vad sålunda anförts i motionerna I: 978 och II: 1240.

Enligt utskottet är ett motivuttalande av den art motionärerna föreslagit icke förenligt med konventionens allmänna syfte att minska antalet flerfaldiga medborgarskap. Utskottet kan därför icke tillstyrka bifall till motionerna I: 978 och II: 1240.

Med anledning av motionerna I: 16 och II: 65 vill utskottet även anföra följande. Enligt medborgarskapslagen förvärvas svenskt medborgarskap vid födelsen av barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare, samt av här i riket fött barn, om endast modern är svensk medborgare, under förutsättning att fadern är statslös eller barnet inte förvärvat faderns medborgarskap vid födelsen. De kategorier av barn, som åsyftas i motionerna och som nu i regel måste naturaliseras för att få medborgarskap, torde således främst vara barn i äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk man, om barnet vid födelsen förvärvat faderns medborgarskap, samt barn utom äktenskap till utländsk kvinna och svensk man. Motionerna grundar sig på samma tankegångar som de motioner i ämnet, vilka behandlades vid förra årets riksdag, och vari föreslogs att alla barn som föds här skall få svenskt medborgarskap, om den ena av föräldrarna är svensk. I sitt utlåtande (1967: 27) avstyrkte utskottet bifall till motionerna främst på den grund att genomförande av förslaget skulle leda till dubbelt medborgarskap i stor omfattning. Utskottet framhöll också, för att bemöta i motionerna gjorda påståenden, att ifrågavarande barn har möjlighet att få bidragsförskott, allmänt barnbidrag, sjukförsäkring, socialhjälp och utbildning i grundskola och gymnasium, samt att motionärernas förslag inte skulle kunna hindra en utländsk fader eller moder att föra sitt barn ut ur landet. Vidare framhöll utskottet att i praxis möjligheterna till avsteg från de allmänna naturalisationsvillkoren utnyttjas på ett smidigt sätt som tillmötesgår ifrågavarande barns intressen. Dessa uttalanden av utskottet äger alltjämt giltighet och utskottet har ej funnit anledning att frånga sin ståndpunkt rörande dessa frågor.

Att naturalisationspraxis är generös och ytterligare liberaliserats efter utskottets behandling av förra årets motioner har bekräftats av justitiemi-

nistern i interpellationssvar i våras. Det vanligaste är att barnet upptas till svensk medborgare tillsammans med utländsk fader eller moder. Utländsk man som är gift med svensk kvinna brukar enligt justitieministern naturaliseras redan efter cirka fem års hemvist i Sverige, om han uppfyller villkoren i fråga om vandel och försörjningsförmåga och äktenskapet haft viss varaktighet. Är mannen medborgare i annat nordiskt land kan han naturaliseras efter ännu kortare tid. I propositionen nr 128 förutskickas att praxis kommer att ändras så att medborgare i annat nordiskt land normalt skall kunna naturaliseras efter endast tre års hemvist här. — Självständig naturalisation av barn under 18 år efter ansökan av vårdnadshavare förekommer också. Är vårdnadshavarna två, krävs i överensstämmelse med föräldrabalkens regler att ansökan görs av båda. Enligt justitieministern är man som regel mindre benägen att bevilja naturalisation, om barnet inte därmed förlorar sitt tidigare medborgarskap. Anledningen härtill är att man här liksom i flertalet andra västerländska länder vill söka undvika dubbla medborgarskap. Om europarådskonventionen vinner allmän anslutning blir det emellertid, på grund av konventionsbestämmelsen att den som efter egen ansökan blir medborgare i en stat skall förlora sitt tidigare medborgarskap, möjligt att använda naturalisationsinstitutet i betydligt större utsträckning. Rörande nuvarande praxis må även nämnas följande. Om äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk man upplöses och modern får vårdnaden om makarnas barn, naturaliseras barnet när modern begär det. Barn i äktenskap mellan svensk kvinna och man från annat nordiskt land naturaliseras, så snart föräldrarna ansöker om det. Samma praxis tillämpas beträffande österrikiska barn. Vid självständig naturalisation av barn med västtyskt medborgarskap har det visat sig att de på ett smidigt sätt kan befrias från detta genom medverkan av myndigheter i Västtyskland. Barn i äktenskap mellan svensk kvinna och man från Bulgarien, Jugoslavien, Rumänien, Sovjetunionen eller Tjeckoslovakien blir svensk medborgare vid födelsen om den äger rum här i landet. — Även om man i princip bör sträva efter att förhindra dubbla medborgarskap kan det enligt justitieministern i vissa fall komma i fråga att naturalisera barn på vårdnadshavares önskan, även om det skulle medföra dubbelt medborgarskap för barnet. Detta gäller t. ex. barn i sådana äktenskap där fadern är politisk flykting och därför inte i realiteten åtnjuter sitt hemlands beskydd. Även i andra fall bör man, om det föreligger ett särskilt behov av att barnet upptas till svensk medborgare, enligt justitieministern kunna göra avsteg från principen.

Från justitiedepartementets medborgarskapsavdelning har utskottet inhämtat att antalet ansökningar rörande naturalisation av barn relativt sett är mycket ringa samt att de flesta ansökningar hittills blivit beviljade.

Mot bakgrunden av dessa uppgifter rörande praxis i naturalisationsärenden framstår motionärernas påstående att bestämmelserna tillämpas re-

striktivt såsom ogrundat; det stora flertalet av de barn som avses i motionerna kan bli svenska medborgare redan innan de uppnått skolåldern.

På anförda skäl avstyrker utskottet bifall även till motionerna I: 16 och II: 65. Utskottet vill dock understryka att uppmärksamheten även i fortsättningen bör vara riktad på möjligheterna att — inom ramen för våra internationella förpliktelser — vid behov i det enskilda fallet bortse från främmande medborgarskap vid beviljande av naturalisation av barn. De olägenheter som barnen kan ha av att inte vara svenska medborgare torde kunna elimineras i praktiska sammanhang om dessa barn i socialt och ekonomiskt avseende blir fullt likställda med svenska barn. Som närmare framgår av utskottets utlåtande över förra årets motioner är utläningar vid vistelse i Sverige i stor utsträckning likställda med svenska medborgare i fråga om rätt till utbildning, hälso- och sjukvård och andra sociala förmåner. Olikheter finns dock. Folkpensionsförmåner i form av barnpension och vårdbidrag utgår i princip bara om den försäkrade är svensk medborgare och mantalsskriven här. Kravet på svenskt medborgarskap efterges i de fall då överenskommelse härom träffats mellan Sverige och annat land. Sådana överenskommelser har träffats med de nordiska länderna, Storbritannien, Italien, Schweiz och flera andra länder som tillhör Europarådet. — I motioner vid 1966 års riksdag yrkades sådan ändring av reglerna att vårdbidrag kan utgå även till i Sverige mantalsskrivna utläningar, om det särskilda vårdbehovet för barnet uppkommit vid dess födelse här i riket eller under dess vistelse här. I sitt utlåtande över motionerna uttalade andra lagutskottet (1966: 43) att beaktansvärda skäl talade för önskemålet om en uppmjukning i vissa fall av det absoluta kravet på svenskt medborgarskap för erhållande av vårdbidrag. Frågan om möjligheterna att låta vårdbidrag utgå även i dylika fall, där någon av föräldrarna har stark anknytning till vårt land, borde enligt utskottet i lämpligt sammanhang bli föremål för närmare övervägande. Vad utskottet anförde bringades till Kungl. Maj:ts kännedom. Kungl. Maj:t har därefter uppdragit åt familjepolitiska kommittén att överväga spörsmålet. — Bidragsförskott utgår visserligen till här i landet bosatt barn utan hinder av att barnet saknar svenskt medborgarskap, men vårdnadshavaren måste vara svensk och bosatt här. Kravet på medborgarskap efterges dock beträffande statslösa och politiska flyktingar, och för barn som är medborgare i annat nordiskt land gäller, till följd av särskild överenskommelse, samma regler som för svenskar. — Det är uppenbart att de av lagstiftningen betingade olikheterna i socialt hänseende mellan svenska barn och här bosatta utländska barn i viss utsträckning har utjämnats genom internationella överenskommelser. Utskottet finner det angeläget att Sverige även i fortsättningen spelar en aktiv roll för att få till stånd internationella överenskommelser på det sociala området. I likhet med riksdagens ställningstagande år 1966 i fråga om vårdbidrag anser utskottet att det i lämpligt sammanhang även bör utredas om inte uppmjukning av medborgarskaps-

kravet kan ske beträffande barnpension och bidragsförskott. Vad utskottet anfört i denna del torde böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Vidkommande propositionerna har utskottet ej heller i övrigt någon erinran mot de framlagda förslagen, såvitt de hänskjutits till utskottet. Enligt utskottet synes lämpligt att samliga nu ifrågavarande ändringar i medborgarskapslagen upptas i en författning. Förslag därtill har upprättats inom utskottet och intagits här nedan under utskottets hemställan. Det inbefattar i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag, såvitt nu är i fråga, endast redaktionella jämkningar föranledda av sammanförandet till en författning av ändringarna i medborgarskapslagen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen måtte,

a) i anledning av de likalydande motionerna I: 16 och II: 65 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört i fråga om sociala förmåner åt i Sverige bosatta utländska barn;

b) med bifall till propositionen nr 128 såvitt avser 1961 års konvention, godkänna konventionen;

c) med bifall till propositionen nr 128 såvitt avser 1963 års konvention samt med avslag å motionerna I: 978 och II: 1240, godkänna konventionen;

d) med bifall till propositionen nr 158 såvitt avser förslaget till lag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 9 april 1965 (nr 94) om polisregister m. m., antaga nämnda förslag;

e) på det sätt bifalla propositionerna nr 128 och nr 158 i vad avser de genom propositionerna framlagda förslagen till lagar angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap, att riksdagen för sin del antager följande

Lag
angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om
svenskt medborgarskap

Härigenom förordnas, dels att 3, 6, 8—10 och 12 §§ lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 9 a §, av nedan angiven lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Utlänning, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist, förvärvar svenskt medborgarskap genom att, efter det han fyllt tjuguetta år men innan han fyllt tjugutretta år, hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan att bli svensk medborgare. Den som icke är medborgare i någon stat eller styrker, att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att förvärva svenskt medborgarskap, må dock göra sådan anmälan redan då han fyllt aderton år.

Utlänning, som oavbrutet haft sitt hemvist i riket från det han fyllt sexton år och dessutom tidigare haft sitt hemvist här under sammanlagt minst fem år, förvärvar svenskt medborgarskap genom att, efter det han fyllt tjuguetta år men innan han fyllt tjugutretta år, hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan att bli svensk medborgare. Den som icke är medborgare i någon stat eller styrker, att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att förvärva svenskt medborgarskap, må dock göra sådan anmälan redan då han fyllt aderton år, om han vid tiden för anmälan har sitt hemvist i riket sedan fem år och dessutom tidigare haft sitt hemvist här under sammanlagt minst fem år.

Då riket — — — — — annan stat.

6 §.

Konungen äger på ansökan till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning som

1. fyllt aderton år;
2. sedan sju år har hemvist här i riket;
3. fört en hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj.

Utlänning, som

1. fyllt aderton år;
2. sedan sju år har hemvist här i riket;
3. fört en hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj,

kan på ansökan upptagas till svensk medborgare (naturaliseras). Fråga om naturalisation prövas av den centrala utlänningsmyndighet som avses i 3 § utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193).

Finnes det — — — — — angivna villkoret.

(Nuvarande lydelse)

Förlorar sökande, som har utländskt medborgarskap, ej detta i och med sin naturalisation utan fordras härför medgivande av den utländska statens regering eller annan myndighet, må som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgas, att sökanden inför den länsstyrelse *Konungen* bestämmer inom viss tid styrker att dylikt medgivande lämnats. Det åligger länsstyrelsen att meddela beslut, huruvida behörigt bevis företetts.

Då utlänning enligt denna paragraf upptages till svensk medborgare, bestämmer *Konungen* huruvida naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under aderton år.

(Föreslagen lydelse)

Förlorar sökande, som har utländskt medborgarskap, ej detta i och med sin naturalisation utan fordras härför medgivande av den utländska statens regering eller annan myndighet, må som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgas, att sökanden inför den länsstyrelse *som den centrala utlänningsmyndigheten* bestämmer inom viss tid styrker att dylikt medgivande lämnats. Det åligger länsstyrelsen att meddela beslut, huruvida behörigt bevis företetts.

Då utlänning enligt denna paragraf upptages till svensk medborgare, bestämmer *den centrala utlänningsmyndigheten*, huruvida naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under aderton år.

8 §.

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap, när han fyller tjugutvå år. På dessförintinnan gjord ansökan må dock *Konungen* medgiva att medborgarskapet bibehålles.

När någon enligt första stycket förlorar svenskt medborgarskap, medför detta förlust av sådant medborgarskap även för hans barn, som förvärvat medborgarskapet till följd av att han varit svensk medborgare.

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap, när han fyller tjugutvå år. På dessförintinnan gjord ansökan må dock *den centrala utlänningsmyndigheten* medgiva att medborgarskapet bibehålles.

När någon enligt första stycket förlorar svenskt medborgarskap, medför detta förlust av sådant medborgarskap även för hans barn, som förvärvat medborgarskapet till följd av att han varit svensk medborgare, *om icke förlusten skulle leda till att barnet kommer att sakna medborgarskap.*

9 §.

Konungen må på ansökan befria den som är eller önskar bli utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap. Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som villkor för befrielsen stad-

Den centrala utlänningsmyndigheten må på ansökan befria den som är eller önskar bli utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap. Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som vill-

(Nuvarande lydelse)

gas, att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annan stat.

(Föreslagen lydelse)

kor för befrielsen stadgas, att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annan stat.

9 a §.

Om särskilda skäl föreligga, äger den centrala utlänningsmyndigheten överlämna ärende som avses i 6 §, 8 § första stycket eller 9 § till Konungen för avgörande.

10 §.

Konungen äger, — — — — — i fråga.

a) Vid tillämpning av 1 § första stycket punkt 2 samt 3 § likställes födelse i fördragsslutande stat med födelse här i riket.

a) Vid tillämpning av 1 § första stycket punkt 2 likställes födelse i fördragsslutande stat med födelse här i riket.

I fråga om anmälan enligt 3 § likställes hemvist i fördragsslutande stat med hemvist i riket i den mån hemvisttiden infallit före sexton års ålder och tidigare än fem år före anmälan.

Såvitt angår 3 och 4 §§ likställes hemvist intill tolv års ålder i fördragsslutande stat med hemvist här i riket.

Såvitt angår 4 § likställes hemvist intill tolv års ålder i fördragsslutande stat med hemvist i riket.

Bestämmelsen i 8 § första stycket äger ej tillämpning på den som under sammanlagt minst sju år haft hemvist i fördragsslutande stat.

b) Medborgare i fördragsslutande stat som

b) Medborgare i fördragsslutande stat som

1. förvärvat medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation;

1. förvärvat medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation;

2. fyllt *tjuquett men ej sextio* år;

2. fyllt *aderton* år;

3. sedan *tio* år har hemvist här i riket; samt

3. sedan *sju* år har hemvist här i riket; samt

4. icke under denna tid dömts till *frihetsstraff*,

4. icke under denna tid dömts till *fängelse*,

förvärvar svenskt medborgarskap genom att hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan härom. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

förvärvar svenskt medborgarskap genom att hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan härom. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

c) Den som — — — — — motsvarande tillämpning.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Talan mot länsstyrelsens beslut i ärende enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Talan mot den centrala utlänningsmyndighetens eller länsstyrelsens beslut föres genom besvär hos Konungen.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 3 §, 8 § andra stycket och 10 § den 1 januari 1969 samt i övrigt den 1 juli 1969.

Stockholm den 3 december 1968

På första lagutskottets vägnar:

ERIK SVEDBERG

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Arvidson (h), Ernulf (fp), Svanström (cp), fru Lindström (s), herrar Helge Karlsson (s) och Gösta Jacobsson (h);

från andra kammaren: herrar Ekström i Björkvik (s), Gustafsson i Borås (fp), Martinsson (s), Oskarson (h), fru Lindekvist (s), herrar Jönsson i Malmö (s), Sjöholm (fp) och Johansson i Växjö (cp).